БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

№ 223 (6658) ОКТЯБРИИН 28 СРЕДА 1953 он

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн.

Коммунистическэ партиин Октябрьска уряанууд

Үсэгэлдэр «Правдада» тунхаглагдаһан, Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 36 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй уряануудые манай ороной арадууд угаа ехэ зоригжолтойгоор уттаба. Өөрынгөө жэшээгээр бүхы түрүү хүн түрэлтэнние зоригжуулжа ябаа Соведүүдэй агууехэ Ороной гадаадын ба дотоодын сэсэн зүргэн политика Коммунистическэ партиин Октябрьска уряанууд дотор эли тодоор харуулагдаба.

Агууехэ Октябриин ой—бүхы оронуудай ажалшадай һайндэр мүн. Октябрьска социалистическэ революциин бүтэлхэйн түүхэтэ удхашанартай илалтын, шэнэ саг үеые—капитализмын хүсэрин уналгын ба социализмын илан мандалгын саг үеые нээһэн илалтын үдэрые Советскэ Союзай арадуудтай хамта бүхэнтэй хани барисаатай хитад арад, арадай демократиин оронуудай ажалшад һайндэрлэдэг байна. Энэ үдэрые бидэнэй хамта капиталистическэ, колониальна ба бэеэ даагаагүй оронуудай оло олон миллион дарлагдаһан ба мүлжэгдэһэн хүнүүд тэмдэглэхэ байна. Пролетарска интернационализмын һайн һайхан зүйлнүүдээр нэгэдүүлэгдэһэн бүхы дэлхэйн ажалшад эдэ үдэрнүүдтэ КПСС-эй ЦК-гэй уряануудай зориг бадаруулагша хүсэтэ үгэнүүдые инаг дуратайгаар дабтана:

—Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 36 жэлэй ой мандаха болтогой!

—Бүхы оронуудай ажалшадай уласхоорондын һанал нэгэдэлтэ мандаха болтогой!

Капитализмые доболгодо дэлхэй дээрэ эгээл революционно российска пролетариадые революциин агууехэ Лениндэй байгуулһан манай ороной коммунистнүүдэй героическа партиин бодхооһон сагһаа хойшо 36 жэл үнгэрбэ. Коммунистическэ парти хадаа хүдэлмэришэн ангиин ба ажалша таряашадай холбоо барисаае эмхидхээд, 1917 ондо Агууехэ Октябрьска социалистическэ революци хэһэнэй ашаар капиталистнууд болон помещигүүдэй засагые унагаажа, пролетариадай диктатура тогтооһон байгаа.

Хүдэлмэришэдэй, таряашадай ба солдадуудай депутадуудай Соведүүдэй засаг—Коммунистическэ партиин хүтэлбэрээр Россида тогтоогдоһон арадай засаг эб найрамдал тухай еуута декредые өөрынгөө гаргаһан түрүүшын хуули болгожо баталһан байгаа. Энэ түүхэтэ ленинскэ декрет Россин ба бүхы оронуудай арадуудай хэтэ заяанай һанал хүсэлэнгые мэдүүлһэн байна. Энэ туг эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ нангин туг боложо, тэрээнние дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалистическэ гүрэн 36 жэл соо илалта түгэсөөр барижа ябана.

Агууехэ Октябриин ойн урдахана КПСС-эй Центральна Комитет иигэжэ уряална:

—Эб найрамдалай түлөө, демократиин түлөө, социализмын түлөө тэмсэжэ байгаа бүхы арадуудта ахадүүгэй амар мэндэ!

—Арадуудай хоорондын эб найрамдал мандаха болтогой!

Оронуудай бэе бэетэйгээ хэлсээ хэһэнэй үндэһөөр амгалан ёһоор шиидхэгдэхэ болохогүй арсалдаата гү, али шиидхэгдэхэгүй асуудал гэжэ байхагүй!

—Бүхы оронуудай ажалшад! Уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые һуларуулхын түлөө, эб найрамдалай түлөө, дэлхэйн шэнэ дай үүдхэхэеэ эрмэлзэжэ байһан агрессивнэ хүсэнүүдтэ эсэргүү тэмсэлдэ арадуудай нэгэдэлые бэхижүүлэгты! Эб найрамдалай тала бариглагадай зэргэнүүдые олошоруулагты, ниггэруулан жагсаагты!

Советскэ Союз—эб найрамдалай, демократиин ба социализмын түлөө тэмсэлдэнь бүхы оронуудай ажалшадай авангард мүн. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ СССР-эй арадуудтай суг хамтадаа агууехэ хитад арад, Польшын, Чехословакиин, Венгриин, Румыниин, Болгариин, Албаниин, Корейскэ Арадай-Демократическэ Республикын, Монгол Арадай Республикын, Германска Демократическа Республикын ажалшад тэмсэжэ байна.

Советскэ Союзай ба арадай-демократическа оронуудай ажалшадай хоорондохи бата бүхэ хани барисаан, шэнэ ажабайдал байгуулгадаа тэдэнэй ахадүүгэй ёһоор бэе бэедээ туһалалга ба харилсаан хадаа улам бүри шэнэ шэнэ илалтануудые туйлажа байгаа агууехэ социалистическэ лагериин хүсэнэй эшэ үндэһэн мүн.

Коммунистическэ парти ба Советскэ правительство демократическа лагериин оронуудтай нигта харилсаае ба ахадүүгэй хани барисаае саашадань бэхижүүлхэ хэрэгые түрүү зэргын удхашанартай дээрэ тоолоно.

—Арадайнгаа ажахые саашадань дэбжээхын ба арадайнгаа ажабайдалай материальна болон культурна хэмжээе дээшэлүүлхын түлөө, социалистическэ общество байгуулхын түлөө амжалтатайгаар тэмсэжэ байгаа арадай демократиин оронуудай ажалшадта ахадүүгэй амар мэндэ!

Арадай-демократическа оронуудай ба Советскэ Союзай бата бэхи хани барисаан ба харилсаан мандажа, бэхижэжэ байхань болтогой!

—Оронoo индустриализацилхын түлөө, экономико ба культураяа саашадань дэбжээхын түлөө, өөрынгөө арадай-демократическа гүрэнние бүхы хэмжээгээр бэхижүүлхын түлөө амжалтатайгаар тэмсэжэ байгаа агууехэ хитад арадта ахадүүгэй амар мэндэ!

Советскэ Союзай ба Хитадай Арадай Республикын ахадүүгэй хани барисаан ба нигта харилсаан манай оронуудай арадуудай аша туһада, эб найрамдалые ба уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлгын аша туһада мандажа ба һалбаран бадаржа байхань болтогой!

Өөрынгөө түрэл газарые интервентнүүдһээ аршалан хамгаалһан, арадайнгаа ажахые һэргээн бодхоохын түлөө, эб найрамдалай түлөө, национальна нэгэдэлэй түлөө тэмсэжэ байгаа героическа корейскэ арадта советскэ хүнүүд ахадүүгэй амар мэндые хүргэнэ. Баруун Германиие дэлхэйн гурбадахи дайнай гуламта болгохо гэһэн гэмтэ түсэбүүдтэ эсэргүүгээр тэмсэжэ байгаа Германиин демократическа хүсэнүүдые тэдэнэр амаршална. Эб найрамдал хүсэдэг бэеэ даанхай нэгэн бүхэли демократическа Германиин түлөө тэмсэлэй найдамтай түшэг тулгуури—Германска Демократическа Республикые манай арад, мүн баһа эб найрамдалда дуратай бүхы арадууд амаршална.

Национальна бэеэ дааха байдалай түлөө, өөрынгөө эхэ ороной амгалан ёһоор ба демократическаар хүгжэхын түлөө, Японие империалистнуудай сэрэгэй плацдарм болголгодо эсэргүүсэн эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ байгаа японско арадта Коммунистическэ партиин Октябрьска уряанууд дотор амар мэндэ хүргэгдэнэ. Империалистическэ богоолшолгодо эсэргүүсэн, өөрынгөө эрхэ сулөөгэй ба национальна бэеэ дааха байдалай түлөө тэмсэжэ байгаа колониальна ба бэеэ даагаагүй оронуудай арадуудта ахадүүгэй амар мэндые хүргэһэн үгэнүүд олон миллион ажалшадай сэжэ зүрхэндэ тон халуунаар угтагдан абтаха байна. Коммунистическэ парти болбол дай зайсуулхын, бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлдэ Англиин, Америкын Холбосто Штадуудай ба Советскэ Союзай арадуудай хани барисаанай хүндэлэлдэ юрөөл табина. Советскэ Союзай арадуудай ба Франциин болон Италиин арадуудай хоорондохи хани барисаан оршожо ба мандажа байг лэ.

Эб найрамдал бэхижүүлхэ ба арадуудай аюулгүй байдал хангаха хэрэг Советскэ гүрэнэй гадаадын политикын генеральна хараа шугам мүн болоно.

—Советскэ Союзай гадаадын политика—эб найрамдал сахилгын ба бэхижүүлгын, шэнэ дай бэлэдхэлгэдэ ба үүдхэлгэдэ эсэргүү тэмсэлэй хэлбэришэгүй сэхэ политика, уласхоорондын харилсаанай ба бүхы оронуудтай бодото холбоо хүгжөөлгын политика мандаха болтогой!

Эб найрамдалай хэрэгэй түлөө бата сэхээр тэмсэжэ байха зуураа, советскэ хүнүүд оронойнгоо хамгаалалтые эсэшэ сусашагүйгөөр бэхижүүлхэ ба һайжаруулха өөһэдынгөө нангин уялга тухай батаар һанажа ябадаг. Октябриин ойн урдахана СССР-эй арадууд патриотическа омогорхолтойгоор иигэжэ юрөөнэ: манай Эхэ ороной амгалан ба аюулгүй байдалые сахин жагсагша Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ алдар соло!

Соведүүдэй Орон Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 36 жэлэй ойе өөрынгөө хүсэнэй һалбаран бадаржа байһан сагта угтажа байна. Промышленностиие ба хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, ажалшадай ажана байдалые дээшэлүүлхэ гайхамшагта ехэ программа СССР-эй Верховно Соведэй табадахи сессиин ба КПСС-эй Центральна Комитедэй сентябрьска Пленумэй шиидхэбэринүүд дотор табигдажа, манай орон дотор коммунистическэ байгуулалтын зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай, интеллигенциин политическэ ба ажалай эдэбхиин шэнэ дэбжэлтые үүсхэбэ. Бата бүхэ ахадүүгэй хани барисаагаар нэгэдхэгдэһэн Советскэ Союзай арадууд Коммунистическэ партяар зоригжуулагдан ябажа, энэ дайшалхы программые амжалтатайгаар дүүргэхын тула бүхы хүсэл оролдолгоёо гаргажа байна.

—Советскэ Союзай ажалшад! Коммунистическэ партиие, Советскэ Правительствые тойрон үшөө нигтаар жагсая, манай орон дотор коммунизм байгуулгын агууехэ хэрэгтэ манай хүсые, творческо эршэ зоригые элсүүлэн хандуулая!

Коммунистическэ партиин, Советскэ Правительствын ба арадай бата бүхэ нэгэдэл мандаха болтогой!

—Советскэ Союзай ажалшад! Хүдэлмэришэн ангиин ба колхозно таряашадай бата бэхи холбоое, манай ороной арадуудай хоорондын ахадүүгэй хани барисаае бэхижүүлэгты! Агууехэ Советскэ олонациональна гүрэнэй нэгэдэлые эсэшэ сусашагүйгөөр бүхэжүүлэгты, манай социалистическэ Эхэ ороной хүсэ шадалые бэхижүүлэгты!

Коммунистическэ партида арадай аша туһые харахаһаа дээшэ юумэ үгы гэжэ, тэрэнэй бүхы ажал-ябуулга арад зондоо хизааргүй үнэн сэхээр алба хэлгэ болоно гэжэ манай ороной ажалшад олон жэлэй дүй дүршэл дээрэһээ этигэбэ. Коммунистическэ партиин политика арадай үндэһэн аша туһада харюусана.

—Советскэ Союзай ажалшад! Хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай, манай бүхы арадай ажабайдалай хэмжээе эрид шууд дээшэлүүлгэдэ зорюулагдаһан Парти, Правительствын политикые бодото дээрэнь бэелүүлхэ ябадал хангая! Арадай хэрэглэлэй товарнуудые үйлэдбэрилгэдэ эрид ехэ дэбжэлтэ туйлая!

Арадай ажахые хүсэтэйгөөр дэбжээхэ зорилтые шиидхэлгэдэ советскэ хүнүүдэй хүсэл оролдолгые хандуулжа байха зуураа, Коммунистическэ парти болбол табадахи табанжэлэй түсэбые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөндэ шэнэ амжалтануудые туйлахые, ажалай бүтээсые эсэшэ сусашагүйгөөр дээшэлүүлхые, социалистическэ ажахын бүхы арга боломжонуудые ба резервнүүдые хүсэд дүүрэнээр ашаглаха ябадал туйлахые, продукциин шанарые һайжаруулха ба өөрынь үные хямдаруулхые уряална.

Социалистическэ экономикын гол шухала үндэһэ һуури болгошо хүндэ промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй урда тодорхой зорилгонууд Октябрьска уряанууд дотор табигдаба. Арадай хэрэглэлэй товарнуудые үйлэдбэрилгэдэ эрид ехэ дэбжэлтэ хангаха гээшэ үргэн хэрэглэлэй товарнуудые үйлэдбэрилдэг промышленностиин, эдеэ хоолой товарнуудай промышленностиин, нютагай промышленностиин ба олзоборилгын кооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй нэрэ хүндын хэрэг мүн. Һайн шанартай ба гоё һайхан бүдүүдые, һайн шанартай ба гоё һайхан хубсаһа, бүхэ ба һайхан гутал болон эрхим шанартай бусад товарнуудые ехээр гаргая! Мяханай ба загаһанай продуктнуудые, тоһо, сахар болон эдеэ хоолой бусад товарнуудые ехээр үгэе!

Арадай ажахыдахи гол шухала хүсэн болгошо социалистическэ индустриин хүсэтэйгөөр ургаһанай үндэһэ һуури дээрэ манай орон дотор хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг ехэ болгохо зорилгые бодото дээрэнь шиидхэлгэ хадаа коммунистическэ байгуулалтын программын тон шухала хубинь болоно. Мүнөө үедэ энэ зорилго хадаа хойшолуулашагүй шухала, бүгэдэарадай зорилго болгогдон бидэнэй урда табигдаад байна гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй сентябрьска Пленумэй шиидхэбэринүүд соо заагдана.

—Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд!— гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Октябрьска уряанууд дотор хэлэгдэнэ.—**Манай ороной хүн зонние улам ехээр хэрэгтэй боложо байгаа эдеэ хоолой продуктнуудаар ойрын хоёр—гурбан жэл соо хүсэдөөр хангахын, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиие түүхэй эдээр хангахын тула социалистическэ хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые шэнэ хүсэтэйгөөр дэбжээхын түлөө тэмсэгты!**

Нииитын малажалые бүхы аргаар хүгжөөхын, тэрэнэй ашаг шэмэ үгэлгые дээшэлүүлхын тула, хартаабха болон овощь үйлэдбэрилгын түргэн ургалта хангахын тула хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд угаа ехэ хүдэлмэри хэхэ ёһотой байна. Мүнөө сагай түрүү зэргын техникээр зэбсэгжэһэн МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэхэ болоно.

Парти болбол советскэ худалдаа наймаае бүхы аргаар үргэдхэн дэлгэрүүлхые, городто ба хүдөөдэ эдеэ хоолой болон промышленна товарнуудые худалдалга һайжаруулхые, магазинуудай ба нииитын эдеэ хоолой предприятинуудай сетиие үргэдхэхые уряална. Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй арюун уялгань хадаа эд товарай эрьесын түсэбые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ, советскэ эд хэрэглэгшые культурнаар хангаха ябадал болоно.

Советскэ общество дотор экономикын хурдан түргэнөөр ургахатай хамта социалистическэ культура һалбаран бадарна. Коммунистическэ парти наука, литература болон искусствые хүгжөөхэ тухай, коммунистическэ байгуулалтада, марксизм-ленинизмын хамагые илагша идейнүүдэй үзэл сурталаар, социалистическэ Эхэ орондоо үнэн сэхэ байха үзэл сурталаар, политическэ ехэ һэрэмжэтэй байха үзэл сурталаар ажалшадые хүмүүжүүлгэдэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ тухай һаналаа онсо ехээр табижа байдаг.

—Научна эмхи зургаануудай ба дээдэ һургуулиин хүдэлмэрилэгшэд! Советскэ наукые урагшань дабшуулагты! Научна хүдэлмэридэхи дутагдалнуудые зоримгойгоор шүүмжэлэгты! Промышленностиие ба хүдөө ажахые саашадань хүгжөөлгэдэ наукын үүргые дээшэлүүлэгты, мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгэ үргэдхэгты, һайжаруулагты!

—Литературын, искусствын хүдэлмэрилэгшэд! Өөһэдынгөө творчествын идейнэ ба уранһайханай хэмжээе дээшэлүүлэгты! Манай агууехэ арадта тааараха зохёолнуудые байгуулагты!

—Арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд! Һургуулида һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шанарые һайжаруулагты! Социалистическэ обществын культурна, эрдэмтэй гражданинуудые, коммунизмын эдэбхитэй байгуулагшадые хүмүүжүүлэгты!

Соведүүдэй Ороной арадуудые байлдаануудта хатуужаһан Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин хүтэлбэрилжэ ябаһанай ашаар тэдэнэр коммунизмын түлөө тэмсэлдээ бүхэдэлхэйн түүхэтэ удхашанартай илалтануудые туйлаа. Энэ парти манай Эхэ ороной ажалшадые табин жэл соо илалтаһаа илалта тээшэ хүтэлжэ, арад нииитын вождь болон эмхидхэгшын үүргые амжалтатайгаар дүүргэжэ ябана. Коммунистическэ партиин бүхы ажал-ябуулгань арад зондо, ажалшадай революционно эршэ зоригто гүн ехээр этигэһэн этигэлээр нэбтэрэнхэй юм. Марксизм-ленинизмын агууехэ һургаалаар зэбсэгжэһэн манай парти болбол хэрэгые хайшань хүтэлхэеэ мэдэдэг, тиин тэрэниие амжалтатайгаар хүтэлдэг байна. Коммунистическэ парти арадтайгаа таһаршагүй нигта холбоотой туладаа хүсэтэй байдаг. Арад зон партиие тойрон нигтаар жагсаһан туладаа хүсэтэй байдаг.

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин илаһан үдэрһөө хойшо үнгэрһэн 36 жэл соо Коммунистическэ партиин сэсэн мэргэн хүтэлбэреэр манай героическа арадай ябажа гараһан алдарта замые советскэ хүнүүд омогорхон харана. Түрэл Коммунистическэ партидаа, манай советскэ Эхэ орондо халуун дура инаглалаар халима дүүрэн тэдэнэр иигэжэ юрөөнэ:

—Манай ороной арадуудай хани барисаанай ба алдар солын бата хэрэм, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай бата бүхэ түшэг тулгуури—Советскэ Социалистическэ Республикануудай агууехэ Союз мандаха болтогой!

—Коммунизм байгуулагша—агууехэ советскэ арад мандаха болтогой!

—Коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэлдэ советскэ арадые ударидагша ба хүтэлбэрилэгшэ агууехэ хүсэн, Советскэ Союзай Коммунистическэ парти мандаха болтогой!

—Ленин—Сталинай туг доро, Коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр — урагшаа, коммунизмын илалта тээшэ дабшая!

(«ПРАВДЫН» ОКТЯБРИИН 26-ай ТҮРҮҮ БЭШЭГ).

Эд товарай эрьесые саашадань дэлгэрүүлхэ, гүрэнэй, кооперативна ба колхозно худалдаа наймаа эмхидхэлгые һайжаруулха хэмжээ-ябуулганууд тухай*)

1953 оной октябриин 17-до худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна зүблөөн дээрэ СССР-эй Худалдаа наймаанай Министр нүхэр А. И. МИКОЯНАЙ хэһэн элидхэл

Эд товарай эрьесын ургалта

Манай социалистическэ байгуулалтын асари ехэ амжалтанууд, промышленна ба хүдөө ажахын бүтээдэг зүйлнүүдэй ургалта, хүн зоной худалдан абаха шадалай таһалгаряагүй ехэ бололго хадаа манай орон дотор розничо эд товарай эрьесын амжалтатайгаар хүгжэхэ ябадал хангаа.

1953 ондо гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай розничо эд товарай эрьесэ 1940 онойхиһоо 79 процентээр (сасуудхагдаһан сэнгээр) дээшээ болоо. Үнгэрэгшэ 3 жэл соо эд товарай эрьесэ дунда жэшээгээр жэлэй 13 процент (сасуудхагдаһан сэгнээр) ургаһан аад, 1953 ондо 1952 онойхиһоо 20 процентээр ехэ болоһон байха юм.

Эд товарай эрьесын структурань һайжарха тээшээ горьтойгоор хубилаа. Дайнай урда тээхи 1940 ондо эд бараанууд ороной товарай эрьесэ дотор 36,9 процентнь байһан аад, 1953 ондо 45,3 процентнь болоо.

Гэхэтэй хамта, энэ жэлдэхи эд товарай эрьесын түсэбэй гүйсэдхэл тушаа тогтон хэлэхэ шухала болоно. 1-дэхи квартал соо эд товарай эрьесын тогтоогдомол түсэбэй гүйсэдхэлэй талаар ехэхэн гээгдэл тохёолдожо, тэрэнь оройдоо 94,9 процент дүүргэгдээ. Эд товарай эрьесын түсэб байгша оной II ба III кварталнууд соо дүүргэгдээшье һаа, нэгэдэхи кварталай дутуунь хүсэд үшөө бүглэгдөөгүй, мүн эд товарай эрьесэ тушаа нэмэлтэ даалгабари дүүргэгдээгүй байна.

Түсэбөө муугаар дүүргэдэг областьнууд ба республиканууд, худалдаа наймаанай организацинууд мүнөө хүрэтэр манда бии байһаар. Свердловск городой худалдаа наймаанай организацинуудые (городской худалдаа наймаанай таһагые даагшань нүхэр Бубнов) жэшээ болгон абаад үзэе: тэдэ организацинууд 1953 оной 9 һара соо эд товарай эрьесын түсэб 96,5 процент дүүргээ; Челябинска областиин (областной худалдаа наймаанай таһагые даагшань нүхэр Устинов) — 97,1 процент; Ворошиловградска (областной худалдаа наймаанай таһагые даагшань нүхэр Волков) — 96,9 процент дүүргэһэн байха юм. Рыногэй фонднуудые ехэ болгохын тула 1953 оной II ба III кварталнууд соо Правительствын абаһан хэмжээнүүд, тэрэшэлэн хүн зоной мүнгэн олзын улам саашадаа ургалга хадаа 1953 ондо зорюулан тогтоогдоһон эд товарай эрьесын түсэбые үлүүлэн дүүргэхын тулада шухала бүхы услови хангаа.

Худалдаа наймаа эрхилдэг хүдэлмэрилэгшэдэй зорилгонь мүнөө юуб гэхэдэ, 1953 оной IV квартал соохи эд товарай эрьесын түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ, тиин жэлэйнгээ түсэб бүхы дээрэнь үлүүлэн дүүргэхэ, эд товарай эрьесэ тушаа нэмэлтэ даалгабари гүйсэдхэхэ ябадал хангаха шухала.

Үргэн хэрэглэлэй товарнуудые гадаадаһаа асаралга тухай хэдэхэн үгэ хэлэхэ хэрэгтэй болоно. Хүн зониие хангаха энэ нэмэлтэ аргые һүүлэй жэлнүүдтэ хэрэглэдэг болонхойбди. Бидэнэр баяжаад, мүнөө рис, цитрусова ургамалнууд, банан, ананас, сельди гэхэ мэтэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые, эрхим шанартай хилгааһан ба ноһон бүдүүдые, мебель болон бусад олон сортын товарнуудые гадаадаһаа асарха аргатай болообди. Иимэ товарнууд хүн зондо ехэ хэрэгтэй юм.

Энэ жэлдэ арадай хэрэглэлэй товарнуудые дүн хамта 4 миллиард түхэригтэ, хилын саанаһаа, тэрэ тоодо гурбанайнь хоёр хубиие — арадай демократиин оронуудһаа худалдан абаха байнабди. Гэхэтэй хамта манайда элбэг, арадай хэрэглэлэй зарим эд товарнуудые хилын саана гаргадагбди, мүн арадай демократиин оронуудта зарим товарнуудаар туһалнабди.

Советскэ худалдаа наймаанай эрид шууд дэбжэлтэ хангаха ябадал хараадаа абажа, Министрнүүдэй Совет ба Коммунистическэ партиин Центральна Комитет советскэ худалдаа наймаа саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай тон шухала шиидхэбэри һаяхан гаргаа. Энэнь ойрын гурбан жэл соо бидэнэй бэелүүлхэ программа болоно; советскэ худалдаа наймаае иимэ түргэнөөр хүгжөөхэ программа манда хэзээшье байгаагүй юм.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет ба манай партиин ЦК 1954 ондо гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай розничо эд товарай эрьесын хэмжээе 1950 онойхиһоо 72 процентээр (сасуудхагдаһан сэнгээр) ехэ болгохые шухалада тоолоо, энэ хэмжээнь 1955 ондо 70 процент болохо гэжэ табадахи табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһан юм, ондоогоор хэлэбэл 1955 ондо зорюулан тогтоогдоһон табанжэлэй даалгабариие 1954 ондо үлүүлээд 1955 ондо розничо эд товарайнгаа эрьесые 1950 онойхиһоо, тухайлхада, хоёр дахин ехэ болгохобди.

Худалдаа наймаандахи эрид шууд дэбжэлтэ туйлаха гэдэг юуб гэжэ зарим хүнүүд асууна. Эд товарай эрьесын нимэл ургалтань эрид шууд дэбжэлтэ бодотоорнь хангаха гэһэн удхатай.

1955 ондо эдеэ хоолой зүйлнүүдые ба эд бараануудые хүн зондо худалдалга табанжэлэй түсэбөөр тогтоогдоһон даалгабариһаа нилээд дээшээ болохо юм, доро дурсагдаһан тоонууд энээнние гэршэлнэ гэбэл:

1950 онтой жэшэбэл, 1955 ондо рыночнэ фонднууд нимээр ургаха

	Табанжэлэй түсэбөөр тогтоогдоһониинь	шэнэ даалгабари
Мяханай продуктнууд	1,9 дахин	2,3 дахин
Загаһанай продуктнууд	1,7 »	2,1 »
Малай тоһон	1,7 »	1,9 »
Ургамалай тоһон	2 »	2,6 »
Сахар	2 »	2,3 »
Хубсаһан	1,8 »	2,4 »
Бүдүүд	1,7 »	1,8 »
Тэрэ тоодо хилгааһан ба торгон бүдүүд		2,4 »
Мебель	3 »	4 »
Металлическа амһарта	2,5 »	4,9 »
Оёдолой машинанууд	2,4 »	5,1 »
Велосипедүүд	3,5 »	5,5 »
Радиоприёмнигууд ба телевизорнүүд	2 »	4,4 »
Часынууд	2,2 »	2,6 »

Бусад олон эд товарай рыночнэ фонднуудай ургалта мүн лэ ехэ болохо.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет ба КПСС-эй ЦК 1956 ондо эдеэ хоолой зүйлнүүдэй ба эд бараануудай рыночнэ фонднуудай ургалтыень 1950 онойхиһоо бүри ехэ болгохоор хараалхые шухалада тоолоно гэбэл:

Мяханай продуктнууд	2,6 дахин
Загаһанай продуктнууд	2,3 »
Малай тоһон	2,1 »
Ургамалай тоһон	2,8 »
Сахар	2,4 »
Бүдүүд ба гутал	2 »
Оёдолой машинанууд	5,9 »
Велосипедүүд	6 »
Радиоприёмнигууд ба телевизорнүүд	5,3 »
Мебель	4,8 »

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые ба эд бараа худалдалга эрид һайжаруулха, товарнууд тушаа хүн зоной эрилтые шэнжэлэн мэдэхэ асуудалнууд тус Тогтоол дотор шиидхэгдээд, худалдаа наймаанай материально-техническэ базые нилээд ургуулха ба советскэ худалдаа наймаа хүгжөөхэ бусад шухала хэмжээнүүд хараалагдаа.

Мүнөө үедэ худалдаа наймаан тушаа ямар зорилго табигдаад байнаб гэхэдэ, советскэ худалдаа наймаае хүгжөөлгын хэрэг урагшань шууд дабшуулха ба ойрын 2—3 жэл соо город бүхэнэй, хүдөөгэй район бүхэнэй хүн зондо шухала бүхы товарнуудые таһалгаряагүй худалдаха ябадал хангаха хэрэгтэй.

Эдеэ хоолой тон шухала зүйлнүүдые худалдалгын нилээд ехээр нэмэлгэ хадаа эдеэ хоолой хэрэгсэлнүүдые худалдалгадахи онсо өөрсэ зүйлынь болоно.

1953 оной түрүүшын хахад соо Москвада мяха хэрэглэлгэ 1950 оной түрүүшын хахадайхиһаа 2 дахин, Ленинградта—1,9 дахин, Молотовто—2,2 дахин, Свердловскдо —1,9 дахин, Челябинскда—2,5 дахин ехэ болоо. Бусад городуудта эдээнһээ багашагааршье һаа, мүн лэ горьтойгоор нэмээ.

1953 ондо малай тоһо худалдалга 1952 онойхиһоо 108 мянган тонноор ехэ болохо.

1953 ондо сахар худалдалга 1952 онойхиһоо 600 мянга шахуу тонноор ехэ болохо юм.

Ивановска бүд нэхэгшэд (Середскэ текстильнэ фабрика) 1909 ондо дүүш бүридөө жэл соо 12,8 килограмм сахар хэрэглэдэг байгаа һаань, харин советскэ бүд нэхэгшэд 1952 ондо орон соогоо дунда жэшээгээр 31,2 килограмм сахар хэрэглээ, энэ тоонь 1953 ондо 35 килограмм хүрэтэр нэмэхэ. Сахар хэрэглэлгын хоёр дахинһаа үлүүгээр нэмэһыень харана бэзэт.

Тиигэбэшье, зарим районуудта сахар дуталдана, рафинад бии аад —элһэн сахар үгы гэһэн гү, али элһэн сахар бии аад—рафинад үгы гэһэн гомодол заримдаа дуулдадаг байһыень хэлэхэ хэрэгтэй.

Энэнь промышленностьдахи ба худалдаа наймаандахи ажахынхидай зүгһөө эмхидхэлэй талаар гаргаһан дутуу зүйл болоно.

Виноградай архи худалдалгашье түргэнөөр ургана, мүнөө тэрээнние хэрэглэлгэ 1940 онойхиһоо 1,8 дахин ехэ болонхой. Энэнь хүн зоной худалдан абаха шадалай ехэ болоһон ушараар гол түлэб тайлбарилагдаха байна. Шампанска архишье хаа яа хэрэглэгдэдэг зүйл байһан аад, мүнөө манай ороной ажалшадай үргэнөөр хэрэглэдэг умдан болонхой. Энэ ушар—бүгэдэ нииитын ажана байдалай бадаралгын гэршэ жэшээ мүн.

Советскэ эд хэрэглэгшэдэй эрилтые эрхим шанартай эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалга—промышленностьда ба худалдаа наймаанда хуули ёһон болгогдохо ушартай.

Советскэ худалдаа наймаа эрхилдэг хүдэлмэрилэгшэд эд хэрэглэгшэдэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан эдеэ хоолой зүйлнүүдэй ассортиментые үргэдхэхэ ба шанарые һайжаруулха, эрилтэ табиха, тиин промышленностьда нүлөөлхэ ёһотой.

Хүн зоной дуралдаг эдеэ хоолой зүйлнүүд: сосиска, котлет, пельмень, колбаса, болон мяханай продуктнуудые; саарһаар орёоһон «прозрачная», «раковая шейка», «гусиные лапки», «лебедь», «мишка косолапый» гэдэг, мүн һамартай, жэмэстэй эрхим сортын конфедүүдые эдеэ хоолой промышленность үшөөл дутамагаар үйлэдбэрилэн гаргана.

Эдеэ хоолой промышленность багсалагдаһан ба һайнаар, гоёор эмхилэгдэһэн зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргалгаяа эрид ехэ болгохо ёһотой.

Тэрэшэлэн хабсаргалта гэжэ нэрлэгдэдэг товарнуудые (жэшээнь гастрономическа магазинуудта — уксус, горчица, хрен ба бусадые) худалдаха, тэрэшэлэн консервэнүүдые худалдахадаа тусхай түлхюур, хутага; архи худалдахадаа — татлаадһа нээдэг хэрэгсэлнүүд, штопорнууд гэхэ мэтые худалдалсаха ябадал бүхы магазинуудта хангаха шухала. Эдэниие жэжэ зүйл гэжэ һанамаар, теэд үнэндөө эд хэрэглэгшэдтэ шухала юумэн бултадаа —жэжэ зүйл бэшэ байна.

Хартаабха ба овощь худалдалгын талаар олон ехэ дутуунууд тохёолдоно, тиигээд элеэ хоолой эдэ шухала зүйлнүүдээр хүн зониие хангалта дутамаг байна. Городуудта ба промышленна центрнүүдтэ асарагдаһан хартаабхын ба овощиин запасууд жэгдэ бэшээр гаргашалагдана. Хартаабха ба овощь гол түлэбтөө август — декабриин туршада гаргашалагдаад, январьһаа февраль хүрэтэрхи үе соо ехэ таһалдалтайгаар худалдагдадаг байха юм. Хартаабха ба овощь хадагалдаг газарнуудые түхеэрхэ хэрэгтэ анхарал хандуулха, бүхэли үбэлдөө ба хабартаа таһалгаряагүй наймаалхын тула хартаабхын ба овощиингоо запасые һайнаар хадагалха шухала.

Хүн зондо арбуз ба дыня худалдалга нилээд ехэ болгохо хэмжээн энэ жэлдэ абтаа, тиин фруктын дутагдалые зарим тэды хүсэлдүүлхэ ябадал хангагдаа. Мүнөө жэлэй хоёр һара соо централизованно фондһоо 453 мянган тонно арбуз ба дыня городуудта худалдагдаа, гэхэ зуура 1952 он соо 234 мянган тонно худалдагдаһан юм.

Садай тарилгые хүгжөөхэ хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэһэнэй аша үрэнь даншье һаяар гарахагүй. Тиимэһээ 1954 ондо эдэ бахчева ургамалнуудаар рыногүүдые бүрин хангахын тула арбуз ба дыня үйлэдбэрилгэеэ ехэ болгохо, энэ хэрэгтэ бүхы арга боломжоёо бүрин хэрэглэхэ шухала.

Хүн зомнай һүүлэй жэлнүүдтэ хилээмэ бүүлхэнүүдые, илангаяа эрхим сортын шэниисээр бариһан зүйлнүүдые ехээр хэрэглэдэг болонхой, энээнтэй дашарамдан юрын хилээмэ хэрэглэлгэ эли бодо хорожо байна. Жэшээлхэдэ, дайнай урда тээ Москвада сүүдхэ соо дунда жэшээгээр 700—800 мянган хэһэг городской бүүлхэнүүд ху-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

*) Түгэсхэл. Эхиниинь манай газетын октябриин 27-ной номерто.

Эд товарай эрьесые саашадань дэлгэрүүлхэ, гүрэнэй, кооперативна ба колхозно худалдаа наймаа эмхидхэлгые һайжаруулха хэмжээ-ябуулганууд тухай

1953 оной октябриин 17-до худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна зүблөөн дээрэ СССР-эй Худалдаа наймаанай Министр нүхэр А. И. МИКОЯНАЙ хэһэн элидхэл

(Үргэлжэлэл)

далдагдадаг байһан аад, мүнөө 2.300 мянган хэһэг хүрэтэр худалдагдадаг болоо; Донбассда батонууд ба бүүлхэнүүдые худалдалга 1940 онойхиһоо 10 дахин, Уралда—6 дахин нэмээ.

1956 ондо шэниисын һайхан талхаар штучна хилээмэ барилгые 75 процент болгохо (харин дайнай урда тээ тиимэ хилээмэ барилга ойролдоо 20 процент болодог байһан юм), харин гурилаар хилээмэ барилгые 40 процент болгохо зорилго табигдаа. Дайнай урда тээ тиимэ хилээмэн баригдадаггүй шахуу байһан юм.

Хилээмэнэй ассортиментын һайжархатай хамта, энэ жэлэй октябрь һараһаа эхилэн хилээмэнэй ба гурилай шэмые бүри ехэ болгохо, шанарыень һайжаруулха хэдэ хэдэн хэмжээнүүд бэелүүлэгдэжэ байна. Углевод, шухала минеральна дабһан ба белково зүйлнүүдынь ехэ болгогдон, хилээмэнэй шэмэ ниилээд нэмэхэ. Талхые бүри жэжээр татаха ябадал хангагдажа, тиимэ гурилаар баригдадаг хилээмэнэй шанар һайжарха байна.

Гэбэшье, бирагүй шанартай хилээмэ: түүхэй ба ехээр эһэһэн, дүрэнхэй хальһатай хилээмэ баридаг ушарнууд манайда үшөөл зайсуулагдаагүй байһыень тэмдэглэхэ зэргэтэй бологдоно. Хилээмэ бүүлхын зүйлнүүдые олон янзаар бариха ябадал хангахын тулада, хилээмэ барилгын промышленностиие саашадаа хүгжөөхэ, хилээмэнэй шанар ба ассортиментыень, хилээмэ худалдалга һайжаруулха ехэ программа манай Правительство һаядаа баталан абаа.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй промышленностиин министерствын системэдэ һүүлэй 10 жэл соо хилээмэ баридаг 800 шахуу заводууд ба механизированнэ 1100 пекарнинууд баригдаһан байгаа һаань, харин бүхы хүдэлмэридөө шэнэ техникэ нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлһэн, хилээмэ барилгын үшөө 372 предприятинууд ойрын гурбахан жэл соо баригдаха ёһотой болоно.

Хилээмэ барилгын ба кондитерскэ промышленностьда дутуунуудай тохёолдоһон дээрэһээнь, пирожнонууд, тортнууд ба печенье гэхэ мэтые хүн зоной хэрэглэдэг эрилтэнь олохон городуудта хангагданагүй. Энээнтэй дашарамдуулан, тиимэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ тусхай кондитерскэ 200 цехүүдые хилээмэнэй заводуудай дэргэдэ бариха программа зохёогдон, баталагдаа.

Хилээмэ ба гурилай шанар һайжаруулха хэмжээнүүдые хилээмэ зөөлгэ ба хадагалалга һайжаруулха хэмжээнүүдээр нэмээхэ хэрэгтэй. Тааруулагдаагүй транспортаар, тушаалдахысаань ябталаад, санитарна эрилгэ сахингүйгөөр хилээмэ зөөдэг ба хадагалдаг ушарнууд, хилээмэ ашаха ба буулгахадаа хайша хэрэгээр хандадаг ушарнууд олохон городуудта үзэгдэнэ, энэнь ехэнхидээ хилээмэнэй шанарай муудаха ябадал тохёолдуулна. Тиимэ шалтагаанһаа муу шанартай, нялсайшаһан, түхэлөө алдаһан хилээмэн хүн зондо худалдагдадаг байха юм.

Москвагай, Ленинградай ба бусад томо городуудай жэшээгээр бүхы городуудта хилээмээ тусхай транспортаар зөөхэ, 1955 он соо хаа хаанагүй тиимэ болгохо шухала.

1953 ондо үргэн хэрэглэлэй эд бараа худалдалга дайнай урда үеынхиһээ ехээр нэмээ.

1953 ондо хилгааһан ба торгон бүдүүдые худалдалга 1940 онойхиһоо 5,3 дахин, хубсаһа—2,1 дахин, велосипедүүдые—6 дахин, мотоциклнүүдые——100 дахин ехэ болоо, тиигэбэшье үшөөл дуталдадаг байһаар. 1953 ондо хүнгэн автомобильнууд 1950 онойхиһоо 1,9 дахин олоор худалдагдаха. Гэхэ зуура хубидаа хэрэглэхэ автомобильнууд дайнай урда тээ худалдагдадаггүй байгаа. Автомобиль худалдан абахын тулада алар хахад жэл түрүүн очередьтэ бэшүүлдэг гэлсэнэ. Энэмнай онсо түхэлэй бэрхэшээл, манай хуушанай бэрхэшээлнүүдһээ тад ондоо бэрхэшээл гээшэ.

Эд бараа худалдалга энэ жэлдэ пилээд ехэ болоо. Бүдүүд, хубсаһа, гутал, трикотаж, оймһон энэ жэлдэ 21 миллиард шахуу түхэригэйхи худалдагдаха, ондоогоор хэлэбэл 1952 онойхиһоо 23,5 процентээр ехэ болохо юм.

Гэхэ зуура хэдэн зүйлэй эд бараануудые хүн зоной хэрэглэдэг эрилтэнүүд хангагданагүй. Меланжева, сээхор, эржэгэр, доторой ба самсын бүдүүд дутамаг байна. Оёмол зүйлнүүд—костюмууд, пальто, искусственна торгоор оёһон самса ба эхэнэрнүүдэй платье дутамаг байһаар.

Эд бараанууд болзоройнгоо талаар тааруу бэшээр, үнгэ, зураг, хэмжүүр ба фасоноороо илгагдангүй ябуулагдадаг; худалдаа наймаанай организацинуудай захилнуудынь хараада абтадаггүй байна. Жэшээлхэдэ, Минскэ промторг 1953 ондо 37 янзын зурагуудтай ситецүүдые захиһан аад, Московско базаһаа нэгэдэхи квартал соо 3 янзын зурагуудтай ситец сэхэ абаа; 15 янзын зурагуудтай сатинай орондо нэгэ янзын зурагтай сатин абаһан байха юм. Главтекстильторгын Казанска база хоёрдохи квартал соо Татарска АССР-эй городской худалдаа наймаанай организацинуудһаа дотор хубсаһа оёхо хлопчато-бумажна бүд захиһан захилыень 138 процент дүүргээд, харин сатинай талаар—85 процент, зунай платьеын бүдүүдэй талаар — 85,2 процент дүүргээ.

Эд бараануудые хэмжүүрэйнь, ростынь, фасонойнь, моделиинь, үнгын талаар илгаха хүдэлмэри худалдаа наймаанай организацинуудта ба магазинуудта муугаар эмхидхэгдэнэ. Худалдаа наймаанай базанууд ба складуудта бии байтарнь зарим янзын, хэмжүүрэй, фасоной ба үнгын эд бараа худалдалгын талаар таһалдал тохёолдуулагдана.

Барилгын материалнуудые хүн зоной хэрэглэдэг эрилтые хүсэд бүрин хангаха зорилгоор, Советскэ Правительствомнай городуудта ба хүдөөдэ худалдахын тула нёдондо үгтэһэнһөө 2,5 дахин шахуу ехэ барилгын материал мүнөө табяа.

1953 ондо модон ба хюреөдэмэл материалнууд 1952 онойхиһоо 3 дахин ехээр, шифер—2,5 дахин, барилгын хадааһан, сортовой түмэр, зөөлэн хушалта, цемент—1,8 дахин ехээр, тэрэшэлэн олиф, белилэ, үнгэлэлгын зүйлнүүд, штукатурка хэхэ хуурай гипсэ ба сонхын шэл мүн лэ ехэ хэмжээтэйгээр хүн зондо ба колхозуудта худалдагдаха юм.

Өөртөө барилга хэхынь тула хүн зондо бэлэн стандартна гэрнүүдые энэ жэлһээ худалдажа эхилхэ. Хүн зоной нөөсэлгын ургаһан дээрэһээнь, өөртөө гэр бариха, городуудта ба деревнинүүдтэ дачануудые барихын тула мүнгэеэ ашаглаха арга боломжо тэдэндэ бии болоо. Москвада, Ленинградта ба бусад хэдэн городуудта хүн зонһоо захил абажа баригдаһан элдэб түхэлэй гэрнүүдые 1954 онһоо эхилэн бүри үргэн ехээр худалдаха ябадал эмхидхэгдэхэ.

Арад зоной эрилтэ хэрэглэлнүүдые шэнжэлэн шудалалга, эд товарай шанарые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэл

Хэнэйшье мэдэхээр, арад зоной эрилтэ хэрэглэлнүүдые, тэдэнэй хамаг бүхы элдэб олон хэрэглэмжэнүүдые бүхы талаарнь шэнжэлэн шудалалга болбол советскэ худалдаа наймаанай гол шэнжэ шанар дээрэһээ урган гарадаг байна. Гансахан энээнэй үндэһэ һуури дээрэ эд товарай ресурснуудые оронойнгоо районуудта үлэмжэ зүбөөр хубаарилга хангажа болохо юм.

Худалдаа наймаан дээрэ гарадаг ба советскэ худалдаа наймаае саашадань хүгжөөлгын бүхы хэрэгтэ ехэхэн һаад тойбо болобо томо ехэ дутагдал болжо бол эд товарнуудай талаар арад зоной эрилтэ хэрэглэлэ хангалтагүйгөөр шэнжэлэлгэ мүн болоно. Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд арад зоной эрилтэ хэрэглэлнүүдые үшөөл мууса шэнжэлнэ, харин энэн дээрэһээ эд товарнуудые областинууд, хизаарнууд болон республиканууд тараан абаашалгые түсэблэхэ ябадалда ехэхэн алдуунууд гарана гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Горький город шэнги иимэ томо промышленна центртэ эд хэрэглэгшэдэй эрилтэнүүдые миил гансахан магазин соо шэнжэлдэг байха юм. Казань городто эд хэрэглэлэй эрилтэнүүдые шэнжэлхэ хүдэлмэри гансахан универмаг ба горпромторгын хоёр магазинуудта табигдаһан байна. Худалдаа наймаанай олохон организацинууд арад зоной эрилтэ хэрэглэлнүүдые шэнжэлхэ ябадалые миил лэ карточканууд болон ведомостьнуудые бэшэхэ ябадалда абаашаһан байна, тэдэ энэнь оггошье шахуу шэнжэлгэдэггүй, оперативна хүдэлмэридэ багаар хэрэглэгдэдэг байха юм. Главунивермаг зоной эрилтэ хэрэглэлнүүдые шэнжэлэлгын талаар нютагуудһаа ерэһэн мэдээсэлнүүдые хаража үзэдэггүй, согсолдоггүй, ганса нэгэ гэнһэнь бэшые бодото дээрэнь хэрэгжүүлдэггүй байна.

Эд бараануудые ороной районуудта тараан абсашалга ба тэрээниие худалдаа наймаанай организацинуудта тушаан үгэлгэ хадаа товар табигшадтай «зүбшэгдэһэн» ассортимент гэдэгэй үндэһөөр мүнөө хүрэтэр дүүргэгдэдэг байһан юм. Рыногүүдые, эд товар хэрэглэлгын талаар арад зоной эрилтэнүүдэй онсо шэнжэнүүдые мууса мэдэдэг дээрэһээ ороной районуудта тараагдаха эд бараанай ассортиментые зүбшөөн баталалгада хэдэн олон алдуунууд гаргагдадаг байна. Болото ажабайдалһаа ехэхэн заһабаринуудай орожо байхадань, харин зүбшэгдэһэн ассортимент хэлбэришэгүй нэгэ янзадаа үлэдэг байһаар. Бодото дээрээ энэ зүбшэгдэһэн ассортимент болбол худалдаа наймаанда ехэнхидээ баалалтын ассортимент болодог байна.

Бараа табилгын талаар мүнөө байгаа гол условинуудай ёһоор, худалдаа наймаанай организацинууд эд товарнуудые зүбшэгдэһэн ассортиментын ёһоор шэлэжэ абаха уялгатай болонхой. Тэрээнһээ байтагай центртэ «зүбшэгдэһэн» ассортимент сооһоо ямар нэгэн товарнуудые худалдаа наймаанай организациин абажа үгөөгүй һаань, тус районой арад зоной хэрэглэдэг ондоо товарнуудые тэрээндэ үгэдэггүй. Иимэ журам байдал худалдаа наймаанай базануудай залхуу хүдэлмэрилэгшэдтэ аятай байжашье магад, харин худалдаа наймаанда энэ ябадал гансахан лэ хоро хүргэнэ.

Главтекстильторгын худалдаа наймаанай базануудые эрхилэгшэнэрэй зүблөөн дээрэ эд товарнуудые буруугаар тараан абаашадаг тухай, худалдаа наймаанай организацинуудта товарнуудые баалалтаар абхуулдаг ба эрилтэ хэрэглэлнүүдые шэнжэлгын талаар хүдэлмэриин хангалтагүй байһан тухай олон тоото гэршэ баримтанууд хэлэгдэһэн байгаа. Энээн дээрэһээнь зарим районуудта эд товар абаашалгын түсэбүүдые ехэхэн заһабаринуудта оруулха хэрэгтэй болоһон юм.

Бүтээгдэн байгаа эд товарнуудай ассортиментдэ заһабаринууд 1953 оной турша соо хэдэн дахин оруулагдаһан байна, тээд складууд болон базанууд дээрэ хэрэглэмжэ багатай товарнуудай үлүү ехээр суглараад байһан үедэл Худалдаа наймаанай министерство эдэ бүхы заһабаринуудаа хожомдожо оруулдаг байба.

Арад зоной эрилтэ хэрэглэлнүүдые шэнжэлгын талаар мүнөө байгаа журамай ёһоор, заримдаа центртэ оггошье хэрэггүй дан олон тоото материалнуудые Худалдаа наймаанай министерстводэ суглуулха үлүү ехэ централизаци хараалагдаһан байна. Арад зоной эридэг ба хэрэглэдэг зарим зүйлэй товарнуудые абаашан худалдалгые зүбшэлгын талаар нютагай организацинуудта үлэмжэ ехэ эрхэ олгохо зэргэтэй.

Город болон хүдөө нютагай арад зоной эрилтэ хэрэглэлнүүдые худалдаа наймаанай оптовошье, розничношье организацинууд шэнжэлэн шудалжа байха ёһотой. Эд хэрэглэгшэдэй конференци үнгэргэлгэ, граждананууда дурадхалнуудые ажаглан хэрэглэлгэ, эд товарнуудай выставкэнүүдые, ассортиментнэ кабинедүүдые эмхидхэлгэ, хэблэлдэ, бэшэлгэ гэхэ мэтэнүүдые үнгэргэхэ ябадалые али болохоор һайшааха шухала.

Арад зоной эрилтэ хэрэглэлые шэнжэлхэ ба үлэмжэ дүүрэнээр хангаха хэрэгтэ товароведүүдэй үүргэ ба удхашанар онсо ехэ юм. Эрдэм мэргэжэлтэй товароведүүдһээ бэшэ хэншье промышленностьһаа абтажа байгаа эд товарнуудай ассортимент ба шанарынь эд хэрэглэгшэдэй эрилтэнүүд ба хэрэглэмжэдэ хэр тааруу байдагые үлүү зүбөөр сэгнэжэ шадахагүй байна.

Теэд товароведүүдэй удхашанар манай эндэ доошолуулагдаһан байха юм. Минии һанахада, завод дээрэ директорэй һүүлээр хоёрдохи хүниинь главна инженер байдаг шэнги, худалдаа наймаанай организацинуудта товаровед болбол эд товарнуудай ассортимент ба шанарай талаар хоёрдохи нюур байха ёһотой. Худалдаа наймаанда товароведүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ саг болоо. Тиигэбэл шанар ба ассортиментын асуудалнууд һураггүй амжалтатайгаар шиидхэгдэдэг болохо һэн.

Продукциин шанарые дээшэлүүлгын асуудалнуудта манай парти ба правительство ходоло һуларшагүй анхарал хандуулдаг байна. Худалдаа наймаанай организацинууд болбол шанар һайнтай товарнуудые эд хэрэглэгшэдтэ хүргэхын түлөө тон ехэ харюусалга даажа байдаг. Худалдаа наймаанай хүтэлбэрилэгшэд өөрынгөө ажал хүдэлмэри дээрэ хэдэн арбаад миллион советскэ эд хэрэглэгшэдтэй үдэр бүри уулзажа байдаг, худалдагдажа байгаа товарнууд тухай түрүүшын сэгнэлтэнүүдые продавец дуулдаг, шагнадаг байха юм.

Наймаанда байгаа товарай түлөө худалдан абагшадай урда худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд сэхэ харюусадаг. Тиимэдэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд болбол худалдан абагшадай интересүүдые баримталха, товарнуудай шанар ба ассортиментын талаар тэдэнэй интересүүдые хангаха эрилтэ промышленностиин урда табиха, муу товарнуудые худалдаа наймаанай сетьтэ оруулхагүй уялгатай.

Эд товарай шанар ба ассортиментые һайжаруулхын түлөө тэмсэлдэ экономическа арга-боломжонуудые ашаглан хэрэглэхэ бүхы арга боломжонууд худалдаа наймаанда бии юм. Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд болбол шэнэ зүйлэй эд товарнуудые үйлэдбэрилгэ эмхидхэхэ тухай асуудалнуудые промышленностиин урда табиха, эдэ товарнуудые һайнаар худалдаха, арад зоной хэрэглэдэг эрхим шанартай эд товарнуудые үйлэдбэрилхэ эрилтэ промышленностиин урда үдэр бүри табижа байхэ уялгатай.

Шанар дээшэлүүлхэ зорилгоор «бостон», «метро», «люкс», «ударник», коверкот, драп-велюр, «столична» ба бусад эрхим шанартай хилгааһан бүдүүдэй үйлэдбэриие дээшэлүүлхэ, торгон бүдүүдэй шанарые һайжаруулха, тэрээниие үлэмжэ бүхэ болгохо, шэрэгдэмэл бүдүүдые үлэмжэ ехээр гаргаха, хэмэл торгоной агшадагые бага болгохо хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэ, мүн тэрэшэлэн бүдүүдые ураһайханаар тааруулгые һайжаруулхые Правительство хүнгэн промышленностиие уялгалһан байна.

Эд хэрэглэгшэдэй дунда алдаршаһан штапельна утаһаар нэхэгдэнги бүдүүдэй үйлэдбэриие ехээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдаба. Теэд Москвагай ситец нэхэлгын нэгэдэхи фабрика ба Трехгорно мануфактурын үйлэдбэрилдэг бүдүүд тухай тиимэ һайн бүдүүд гэжэ хэлэхын аргагүй. Тэдэнэр алдаршанхай предприятинууд аад, тэдэнэй гаргаһан бүдүүд хэрэггүй, эдэ хэрэглэгшэд эдэ бүдүүдэй шанар тон муу гэжэ гомододог байна.

Москва городой Свердловэй нэрэмжэтэ фабрика эрхим штапельна полотно гаргадаг, тэрээниие эд хэрэглэгшэд һайшаадаг, эдэ бүдүүдые хари гүрэнэй бүдүүдһээ дээрэ гэжэ тоолодог байхадань, харин Трехгорно мануфактура ба Ситец нэхэлгын нэгэдэхи фабрика ёһотой һайнаар бэлдэнгүйгөөр штапельна бүд нэхэжэ эхилээд, энээгээрээ нэрээ гутааһан байха юм.

Нэгэ янзын, баргар, бүдэхи будагтай, муу зурагуудтай эд бүдүүдые хүнгэн промышленностиин гаргажа байдаг ябадалые саашадань тэсэхын аргагүй. Промышленность болбол үзэмжэтэй зохид, ялагар гоё үнгэ зурагтай, бэхи будагтай бүдүүдые гаргаха ёһотой.

Хүнгэн промышленность болбол сезондо тааруу, эд хэрэглэгшэдэй эрилтэдэ ба һанаанда таатай һайн модельтэй ба янза түхэлтэй хубсаһануудые зохёохо ба бүтээн гаргаха уялгатай. Шанарай гол зүйлнүүдэй нэгэн болбол продукциин газаа талын шэмэглэл, тэрээнэй янза түхэл, гоё һайн багса орёолто, һайхан гаршаг этикеткэ мүн байха юм.

Промышленностиин хэдэн олон предприятинууд эд товарнуудаа һайнаар шэмэглэдэг ба гоё һайхан түхэлтэй болгожо шадаһан байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тиибэшье, союзна, мүн республиканска, кооперативна ба нютагай промышленностиин, илангаяа районно олон тоото предприятинууд тухай тиигэжэ хэлэхын аргагүй. Энэ талаар гээгдэжэ ябаһан предприятинуудые түрүү предприятинуудай хэмжээдэ хүргэхэ гэһэн зорилго мүнөө табигданхай. Манай бүхы промышленность эрхим шанартай, бүхэ, газаа талаараа гоё һайхан үнгэтэй, һайн орёолго багсатай, хилын саадахи эрхим шанартай товарһаа дутуугүй эд товарнуудые бүтээн гаргаха ёһотой.

Эд хэрэглэгшэд болбол тэдэндэ үлэмжэ ехээр хэрэглэгдэдэг продуктнуудай шанарай, удаан саг соо бүхэ һайн зандаа байлгын талаар промышленностьда, илангаяа эдеэ хоолой промышленностьда хуулита эрилтэнүүдые табидаг байна. Шэнээр гаргажа эхилһэн сортын товар түрүүшын үедэ һайн шанартай байһан аад, һүүлэрнь үйлэдбэрлшэдэйнь тэрээндэ анхаралаа гүйсэд хандуулха болиһон дээрэһээ шанарынь муудадаг—иимэ байдалые саашадань тэсэхын аргагүй. Мүн тэрэшэлэн олондо һайшаагдаһан товарнуудые промышленность үйлэдбэрилжэ болиулжэ байдалые зогсооход шухала.

Муу шанартай товарнуудые худалдаа наймаанай сетьдэ нэбтэрэн ородог ябадалнуудтай эбсэдэг ушар худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда мүнөө хүрэтэр үзэгдэһөөр, арад зоной хэрэглэдэггүй, хуушанай түхэлтэй ба моделиин, муугаар үнгэлэгдэһэн эд товарнуудые асаржа тушаахадань, промышленностьда буулта хэдэг ябадалнууд баһал гарана.

Тиихэдэнь химигүүд манда будаг шэрэ үгэнэгүй, бидэнэр яажа шадахабибди гэжэ промышленностиин хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй хэлэжэ эхилдэгынь мэдээжэ. Теэд промышленностиин ба худалдаа наймаанай тэнюун сэдьхэлтэ хүдэлмэрилэгшэдэй досоо уяржа эхилдэг байха юм. Харин тэдэнэр ямаршье буулта хэхэгүй, хатуу сэдьхэлтэй байха ёһотой. Хүнгэн промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд химигүүдтэ шанга эрилтэ табиха ёһотой, тэдэнэр химигүүдэй урда сэдьхэлээ бу уяраг, тэдэндэ хэрэгтэй бүхы зүйлэй будагуудые үгэгты гэжэ тэдэнэр химигүүдһээ шангаар эриг. Энэ хэрэгтэ элдэб буулта хэлгэ хадаа оппортунизм гээшэ, теэд оппортунизм ажал хэрэгые унагаадаг юм.

Большевигүүд болбол гээгдэнги толюур газарнуудһаа хэзээдэшье жэшээ абаагүй юм. Иимэ жэшээ хадаа арад зоной энхэ һайхан байдалай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэлгэдэ тон харша юм. Гээгдэнги толюур газарһаа жэшээ абахын орондо худалдаа наймаанай бүхы олон түмэн хүдэлмэрилэгшэд эдэ гээгдэнги толюур байдалые дабаха, эбдэхэ, бута сохихо принципүүдые хүтэлбэри болгохо ёһотой. Энээн дээрэһээ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд болбол тэдэндэ бараа табигшадай дурдадаг шалтагаануудайнь эд хэрэглэгшэдэй ашаг туһада харша байгаа һаань, тэрээнтэй эбсэхэ ёһогүй гэһэн тобшолол гарана.

Эд бараануудай шухала ассортиментнүүдэй түлөө, тэдэнэй эрхим шанар ба эд товарнуудай гоё һайхан гадар шэмэгэй түлөө тэмсэл үргэнөөр ябуулжа байхадаа, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд гансахан эд хэрэглэгшэдэй интересүүдые хамгаална бэшэ, энээгээрээ тэдэнэр гүрэнэйнгөө интересүүдые хамгаалжа, ажал хүдэлмэриин шанарай үлэмжэ үндэр, шэнэ шатада гараха ябадалдань промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдтэ туһална гээшэ.

Эд товарнуудай эрхим шанарай түлөө ябуулһан тэмсэлдээ худалдаа наймаанай ба промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд нэгэн интерестэй, арад зоной энхэ байдал тухай анхарал оролдолго табижа байһан ниитэ гүрэнэйгөө интерестэй байдаг. Худалдаа наймаае һайжаруулхын түлөө оптово организацинууд промышленностьһаа Худалдаа наймаанай министерстводэ дамжуулан үгтэһэн байна.

Оптово организацинуудые дамжуулан үгэлгэ болбол тэрээниие нэгэ ведомствоһээ нүгөө ведомстводэ миил дамжуулһан юрын ябадал бэшэ, харин худалдаа наймаанай эмхидхэлдэхи үндэһэн ехэ хубилалта мүн байха юм. Энэ ябуулга советскэ худалдаа наймаанай хүгжэлтэй түүхэдэ анха түрүүнээ бэелүүлэгдэһэн байна. Оптые промышленностьһаа Худалдаа наймаанай министерстводэ дамжуулан үгэлгын зорилго хадаа эд хэрэглэгшэдэй интересүүдые түрүү зэргэдэ табижа, промышленностиин зохид талаа харалгыень хоёрдохи һуурида табиһан ябадал байха юм.

Оптово худалдаа наймаанай шанарые шалгалгын асуудалнуудаар Правительствын абаһан тогтоолой гүнзэгы удхашанарынь энээндэ байна. Эд товарнуудай һайн ба шухала ассортиментэй түлөө тэмсэхэ ябадалдань СССР-эй Худалдаа наймаанай министерство оптово организацинуудай үүргэ эрхэ дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой. Тэдэнэй розничо худалдаа наймаанай организацинуудай эрилтэнүүдтэ анхарал ехэтэйгээр хандаха, худалдаа наймаа һайжаруулха ябадалдань тэдэ нэртэ али болохоор туһалха, эд товарнуудые шэрэхэ зам сэхэлхэ ба товарнуудые промышленна предприятинуудһаа сэхэ худалдаа наймаанай предприятинуудта эльгээхэ транзитна ашаа шэрэлгэ үргэдхэлгын зорилго шиидхэхэ ёһотой.

Түсэблэлгын алдуу эндүүгэй нэгэн болбол, нэгэн талаһаа, нютагай торг, магазинай эд бараанай эрьесын түсэб ба нүгөө талаһаа, эд товарай рессурсаар энэ түсэбые хангалга хоёрой хоорондо зүйтэй тааруу холбоо үгы байһан ябадал мүн болоно. Энээн дээрэһээ зарим организацинуудынь эд товарайнгаа эрьесын түсэб гүйсэдхэхын түлөө хэрэгтэй байһанда орходоо үлүү товарнуудые абадаг, харин бусад организацинуудынь дутуу абадаг байгаа. Харин магазинууд болон наймаанай газарнуудай хүдэлмэрилэгшэдэй салин түсэбөө хэды шэнээн дүүргэһэн дээрэһээ гаргагдадагыень хараада абабал энэ эндүү алдуунь хойшолон бүри гүнзэгы болоно.

Советскэ бүлын ажаһуудалые ба олониитын эдеэ хоол һайжаруулха зарим нэгэ асуудалнууд

Гэр доторой ажахые шэнэдхэн һайжаруулха ябадал хадаа коммунизмын түлөө тэмсэлэй условинуудай нэгэн мүн гэжэ Владимир Ильич Ленин тус асуудалда тон ехэ удхашанар олгодог байгаа. «Эхэнэрнүүдые кухни ба үхибүүдэйнь таһалга тойрон барижа, айхабтар бүтээсэ багатай, тон жэжэ аад, нервэ хүдэлгэдэг, мохоо молхи, харанхы мунхаг болгодог, **гэр доторой жэжэ** ажахы тэрээниие хашажа, дарлажа, боомтолжо, мохооруулжа, доройтуулжа байдаг байна. Гэр доторой энэ жэжэ ажахыда эсэргүү (гүрэнэй засагые эзэлһэн пролетариадаар хүтэлбэрилэгдэдэг) тэмсэлэй гү, али сохомлон хэлэбэл тэрээниие **ниитэ дээрэнь** томо социалистическэ ажахы болгон **шэнэдхэлгын** эхилһэн үедэ ба газарта, имагтал тэндэ, тэрэ сагта эхэнэрые **бодотоор сүлөөлгэ**, бодото коммунизм эхилхэ байна» гэжэ тэрэ бэшэһэн байгаа. (В. И. Ленин, зохёолнууд, 29 том, 396 нюур).

Гэр доторой жэжэ ажахые үргэнөөр шэнэдхэлгэ хэдэн замаар ябажа болохо байна. Гэр доторой ажалые механизацилга гү, али сохомлон хэлэбэл, машинизацилга болбол энэ хэрэгтэ ехэ удхашанартай. Манай ажаһуудал хангадаг ба һайжаруулдаг болбосон машинануудые, эд хэрэглэмжын мүнөө үеын зэмсэгүүдые үйлэдбэрилхэ ба нэбтэрүүлхэ ябадалда тон ехэ анхарал хандуулха бүхы арга боломжонууд мүнөө үедэ манда бии.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет ба КПСС-эй ЦК гэр доторой ажахын машинануудые үйлэдбэрилхэ үргэн программа баталһан байна. Хубсаһа угаадаг машинануудые үйлэдбэрилгэ 1953 онтой жэшэбэл 1955 ондо 11 шахуу дахин дээшэлжэ, 196 мянга болохо, гэр доторой холодильнигуудай мүнөө жэлдэ 62 мянга бүтэн гаргагдаха байгаа һаа, 330 мянга гаргагдаг болохо, тооһо арилгадаг машинануудые үйлэдбэрилгэ таба дахин дээшэлжэ, жэл соогоо хахад миллион шахуу гаргагдаг болохо, пол аршадаг электромашинануудые үйлэдбэри арба дахин дээшэлхэ байна. Мүн тэрэшэлэн хартаабха арилгадаг зэмсэг, овощь буйлуулдаг, хилээмэ отолдог, амһарта угаадаг түхеэрэмжэ гэрнүүд, электрическэ кастрюльнууд болон чайнигууд гэхэ зэргын кухни соо хэрэглэдэг зүйлнүүдэй үйлэдбэри ехэхэнээр дээшэлүүлэгдэхэ юм.

Дэлхэйе гайхуулха юумэ олооба юм та гэжэ этигэн ядадаг зарим хүнүүд, илангаяа хороо бусалааша хэлэхэ байха. Теэдшье бидэнэр хубсаһа угаадаг, тооһо арилгадаг машинануудые, холодильнигуудые үйлэдбэриин хэмжээгээр хэниешье гайхуулха гэжэ мүнөө дээрээ һананагүйбди. Бидэнэр энэ хэрэг һаа табяад байнабди. Харин энэ талаар гээһэн сагаа хүсэлдүүлхэ темпээр бидэнэр ямаршье этигэл ядалсадаг хүнүүдые гайхуулжа шадаха байхабди.

Манай эндэ, социализмын орондо эдэ машинанууд ойрын сагта олонхи советскэ бүлын үдэр бүриин хэрэгсэл мүн болохо байна.

1956 ондо 3 миллион шахуу оёдолой машинанууд үйлэдбэрилэгдэжэ гаргагдаха байна, энэнь дайнай урдахи 1940 онойхидо орходоо шахуу дахин дээшэ байха юм. 1954 онһоо эхилжэ манай промышленность хэмжүүр багатай ба аятай зохид оёдолой электрическэ машинануудые гаргадаг болохо байна. Энэ шэнэ зүйлэй оёдолой машинанууд манай эхэнэрнүүдэй оёдолой хүдэлмэриие үлэмжэ аятай зохид болгохо байна. Ажаһуушадые хангалга һайжаруулха гэр доторой жэжэ ажахые шэнэдхэхэ ябадалда ниитын эдеэ хоолые бүхы хэмжээгээр хүгжөөлгэ хадаа тон шухала нүхэсэл мүн болохо юм. Столово хадаа хүнүүдэй арга баргадахалаа багаар орондог газар гэжэ зарим хүнүүд буруу һанадаг болонхой. Тэдэ өөрынгөө уялгануудта муугаар хандаад, амтатай һайн эдеэ бэлдэхэ, хоолошодые түргэнөөр ба культурнаар хангаха шухала гэжэ мартадаг ниитын эдеэ хоолой зарим хүдэлмэрилэгшэд иимэ буруу һанамжада бага багаар туйлада байна.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

Эд товарай эрьесые саашадань дэлгэрүүлхэ, гүрэнэй, кооперативна ба колхозно худалдаа наймаа эмхидхэлгые һайжаруулха хэмжээ-ябуулганууд тухай

1953 оной октябриин 17-до худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна зүблөөн дээрэ СССР-эй Худалдаа наймаанай Министр нүхэр А. И. МИКОЯНАЙ хэһэн элидхэл

(Үргэлжэлэл)

маршье ябадалда мүн нии...эдеэ хоолой хэрэгтэ бүхы ...мые кадрнууд шиидхэдэг. Ма...эндэ повар болбол ниитын ...эдеэ хоолой талаар эгээн харюу...тата хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн..., харин поварой мэргэжэл бол...эгээн нэрэтэй хүндэтэй про...сси байна. Юундэб гэхэдэ, поварой ...дэлмэриһөө олон миллион хүнүү...й бэеын элүүр ба ажаллаха ша...бари ехэхэн хэмжээтэйгээр, үдэр ...ри дулдыдадаг байна.

...һүүлэй үе хүрэтэр столовын хү...лмэрилэгшэдэй ажалай түлэбэ...ие үдэр бүриингөө нормо мүн...ээр дүүргэһэн дээрэһээнь гаргалаг ...стемэ бии байһан юм. Энэ систе...хадаа овощь, гурил болон кру...гаар бэлэдхэгдэдэг ажал ехэтэй ...олнуудые бэлэдхэлгэ газаашал..., сэн ехэтэй хоолнуудые гарга...е урмашуулдаг, эдеэ хоол бэ...лэдхэлгын шанар доошолуулдаг ...һан юм. Харин мүнөө энэ дутуу ...данууд зайсуулагданхай. 1953 ...ой октябрь һараһаа хойшо дунда ...мжээнэй ба томо столовонуудай ...ниин хүдэлмэрилэгшэд блюдын ...тоор ажалайнгаа нормые дүүр...гээр хүлһэ салингаа абадаг бо...нхой.

Ниитын эдеэ хоолой предприя...нуудай гол түхэлнүүд ба тэдэнэй ...хайта үүргэнүүд тухай хэлэхэ ...эгтэй болоно. Предприятинуудай ...ргэдэхи столовонууд тэдэндэ сагай ...рэлжэ ородог хүнүүдтэй болохо...ороо эдеэ хоол хэрэглэгшэдэйн ...эрилтэнүүд болон хүсэлые дүүрэ...эр анхаралдаа абажа шадаха юм. ...аводууд, фабриканууд болон шах...нууд дээгүүр жэшээтэ һайн сто...овонууд, «Орджоникидзеуголь» ...рестын, «Ленинефть» трестын ...толовонууд, Кривой Рог городой ...еталлургнуудай столово болон бу...дые нэрэлхэдэ болоно. Тиигэбэ...е муугаар хүдэлмэрилдэг, хүн зо...ойталаһаа зүйтэй гомодол гаргадаг ...толовонууд үшөөл олон. Олонии...н эдеэ хоолой предприятинуудай ...ректорнүүд болон хүдэлмэрилэг...эд предприятинуудай дэргэдэхи ...толовонуудай хүдэлмэрие үндэ...эрнь һайжаруулха хэмжээнүү...е абаха уялгатай.

Закусочнануудые нилээд түргэ...ээр олошоруулга болбол нии...н эдеэ хоолой мүнөө үеын дутаг...л мүн гэжэ зарим хүдэлмэрилэг...эд тоолодог байна. Теэд закусоч...нууд болбол обедэй үеын забһар...лгада хүнүүдэй һайнаар ба амта...йгаар түргэн эдеэлээд гараха ар... боломжо хангаха гэһэн тон ехэ ... шухала зорилго шиидхэлгэдэ ту...лдаг байха юм. Бидэнэр һайнаар ...дэлмэрилдэг культурна закусоч...нуудай тооe улам олошоруулха ...рэтэйбди.

Мүн тэрэшэлэн студентнэрэй сто...овонууд болон буфедүүдэй хүдэл...эрие ехэхэнээр һайжаруулха хэм...ээнүүдые абаха, обед бэлэдхэлгые ...удентнэрэй бюджедүүдээр хараал... эмхидхэхэ шухала.

Столоводо орогшод эдеэ хоол ...бахын түлөө хүлеэжэ ехэ сатаа ...рахагүй, харин энэ саг соогоо ...ээ хоолые амтатайгаар, зүб һай...ар барижа гарадаг болгохоор ...ниитын эдеэ хоолой предприя...нуудай хүдэлмэрие табиха зэр...эй. Яаран түргэдэнгүй эдеэлхэ ...рэгтэй гэжэ академик Павлов ...до заадаг байгаа, юундэб гэхэдэ ...деэндээ анхаралаа хандуулангүй, ...энһээ амтынь абангүй яаруу ...ргэнөөр эдеэлһэн дээрэһээ гүйсэд ... хоол болодоггүй, тиимэдэ эдиһэн ...еэгээ буйлуулжа эхилхын түлөө ...хала хэрэгтэй шүүһэн гарадаг...й байна» (Зохёол, 2 том, 1 дэб..., 262 нюур).

һургуулида үхибүүдэй эдеэ хоол ...бөөр эмхидхэлгэ хадаа советскэ ...лэдэ ехэхэн хүнгэлэлтэ олгодог. ...онхи һургуулинуудта түхеэрэлгэ ...йнтай буфедүүд мүнөө бии. Тии...бэшье, эдэ буфедүүд соо һураг...дые хангалта үшөө мууса табиг...нхай; һургуулиин столовонуудай ...о хүсэд бэшэ. Һургуулиин буфе...үүд болон столовонууд урган ...гаа залуу организмын онсо ...рилтэнүүдые анхаралдаа абажа, үхибүүдые эдеэлүүлхын түлөө тусхайтаар тааранги байха ёһотой.

Мүн ниитын эдеэ хоолой предприятинууд дээрэ элдэб янзын ассортименттэй хоолнууд бэлэдхэгдэдэг, эдэ блюдэнүүд хүнүүдэй амта хүргэдэг ба аятай зохид байха ёһотой. Мүн бэлэн обедүүд болон эдеэ хоолой бэлэдхэмэл зүйлнүүдые гэртэнь үгэлгэ үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй, энэ ябадал гэрэй эзэн эхэнэрнүүдэй байдалые баһал хүнгэдхэхэ байна.

Ресторануудай хүдэлмэрие һайжаруулха, хангалгын культурые дээшэлүүлхэ, элдэб янзын хоолнуудые бэлэдхэлгын шанар ехэхэнээр һайжаруулха шухала. Ресторанууд соо гэр бүлөөрөө ородог болохо, ресторан соо айлшадаа угтажа, гэр бүлынгээ баярые тэндэ тэмдэглэжэ шададаг болохо, энэ баярай үдэрые гансахан үбгэнэйнь бэшэ, мүн һамганайнь баяр болгоожо шадахаар иимээр ресторанууд ажал хэрэгээ табиха зэргэтэй. Тэрэгүйдэ гэртээ айлшаниие хүндэлэлгэ бүхы бүлын баяр болодог аад, харин эзэн эхэнэртэ гэртэнь ерэһэн айлшад ехэ хүдэлмэри гаргадаг, эсээдэг байна. Мүн тэрэшэлэн вокзалнууд, пристаньнууд, аэропортнуудай ресторануудай хүдэлмэри гуримшуулха хэрэгтэй. Вагон-ресторануудай хүдэлмэри эрид һайжаруулагдаха ёһотой.

Ниитын сэнгэлтэ ба демонстрацинуудай үедэ ажалшадые хангалга тон ехэ удхашанартай. Энээнэй түлөө олон тоото нүүдэл предприятинууд хэрэгтэй болодог. Иимэ предприятинуудай ашаар городой ямаршье хубида, городой саана хүн зониие хурдан түргэнөөр хангалга эмхидхэжэ болохо юм.

Энэ жэлдэ ниитын эдеэ хоолой предприятинууд 106 мянга боложо, 1940 онтой жэшэбэл 24,3 процентээр олошорһон болобошье, энэ тоо маниие мүнөө үедэ хангажа шаданагүй. Ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай ургалтань городуудай экономическа хүгжэлтэһөө гээгдэнэ. Һая бодхоогдоһон томо ехэ гэрнүүд столовонуудаар, закусочнануудаар мууса хангагдаһан ушарнууд Москвадашье үсөөн бэшэ. Москва городой Ново-Песчанна үйлсын, «Текстильщики» гэдэг посёлогуудта ажаһуудаг хүнүүдэйнь тоо бүхэли городуудай тоодо хүрэһэн аад, тэндэ столовонуудшье, закусочнануудшье үгы. Эдэ дутагдалнууд тон түргэнөөр зайсуулагдаха ёһотой. 1954—1956 онуудта 11 мянган шэнэ ресторанууд, столовонууд, закусочнанууд болон ниитын эдеэ хоолой бусад предприятинууд нээгдэхээр хараалагдана.

Манай эхэнэрнүүдэй гэр доторой ажалые хүнгэдхэхэ хэмжээнүүдэй нэгэн болбол бэлэн котледүүд, мяханай болон загаһанай хахадфабриканууд ба али бүхы эдеэ хоолой бэлэдхэмэл зүйлнүүдые промышленностяар бүтээн гаргалга ба магазинда худалдалга дээшэлүүлхэ ябадал мүн байха юм. 1955 ондо 1953 онтой жэшэбэл сосисканууд болон сарделкэнүүдые—хоёр дахинһаа үлүүгээр, мяханай хахадфабрикануудые—гурба дахин, пельмень—хоёр дахин, мяханай котледүүдые—1,8 дахин дээшэлүүлхээр хараалагданхай. Загаһанай хахадфабрикадууд болон филе, мүн тэрэшэлэн мяханай ба загаһанай бэлэдхэмэл эдеэнүүдые үйлэдбэрилгэ ба худалдалга эрид дээшэлүүлэгдэнэ.

Хубсаһа оёлтын агелье ба мастерскойнуудые үргэнөөр дэлгэрүүлгэ, фабричиа оёдолтой, бүхэ һайн хубсаһа худалдалга түргэнөөр дээшэлүүлгэ болбол хэрэгтэй хубсаһаяа өөһэдөө оёхо баатай болодог манай советскэ эхэнэрэй ажалые зарим ушарта баһал нилээд ехэхэнээр хүнгэдхэхэ байна. Мүн эхэнэрнүүдэй гэрэйнь ажалые ехэхэнээр хүнгэдхэхэ үүргэтэй прачечна, хубсаһа хунар болон гутал заһабарилгын, химическэ сэбэрлэлгын мастерскойнууд болон ажаһуудалай хэрэглэлгэнүүдые хангалгын бусад предприятинуудые түргэнөөр олошоруулха шухала.

Худалдаа наймаанай культурые дээшэлүүлхэ

Орон доторнай эд бараанай элбэг...э болохо бүри товарай шанарһаа ...адна, мүн худалдаа наймаанай ...лаар хангалгын шанар һайжа...руулха хэрэгтэ советскэ эд хэрэг...лэгшэд улам ехэ эрилтэтэйгээр хан...гаха байна. Советскэ худалдаа най...маанай культурын хэмжээе эрид ...дээшэлүүлхэ гээшэ худалдаа най...маанай организацинуудай тон шуха...а зорилгонуудай нэгэниинь болоно.

Худалдаа наймаае культурнаар ...рхилхэ гээшэ юуб гэхэдэ, мага...зин гадаада талаһаа һайнаар гоёог...доһон байхаһаа, худалдаа хэдэг зал дотор, туһалбариин гэрнүүд дотор сэбэр ба гуримтай байхаһаа гадна, мүн эд товар эли тодоор, гоё һайханаар дэлгэн харуулагдаха, эд бараануудай олон янзын, баян ассортимент бултадаа һайнаар харуулагдаха, эд товарнууд түргэнөөр худалдагдаха, хубсаһа бэедээ тааруулжа абахадань, бүдөө эсхэжэдэнь, эд товараа гэртээ абаашахадань худалдан абагшада нэмэлтэ туһа хүргэтдэхэ ябадал ба бусад болоно.

Магазинай нарин һайнаар, культурнаар хүдэлмэрилхэ ябадал нэн түрүүндэ магазинай директорһээ дулдыдадаг. Худалдаа наймаанай предприятиин директор хадаа һайн эмхидхэлшэ, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй культурна хүмүүжүүлэгшэ, худалдаа наймаанай хэрэгые мэдэдэг хүн байха ёһотой. Тэрэ хадаа эд товарай шанарай талаар худалдан абагшадай табидаг эрилтэнүүдтэ анхаралтайгаар хандаха, эдэ эрилтэнүүдые промышленностиин дүүргэдэг байха ябадал туйлаха ёһотой.

Худалдан абагшадай эрилтэнүүдтэ, худалдаа наймаае культурнаар эмхидхэлгэдэ бодото анхарал табидаг һайн һайн универмагууд, эдеэ хоолой болон промтоварна магазинууд манайда бии. Зүгөөр, худалдаа наймаанай культурын ниитэ хэмжээн шэнэ эрилтэнүүдтэ харюусанагүй. Манай зорилго юуб гэхэдэ, эд товарай эрьесын түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ зуураа, хүн зониие эрхим һайнаар хангахын түлөө социалистическэ мүрысөө улам үргэдхэхэ, худалдаа наймаанай бүхы предприятинуудые түрүүшүүлэй хэмжээндэ хүрэтэр үргэхын тулада худалдаа наймаанай бүхы һалбаринуудта шэнэ эдэбхи үүсхэл бүри ехээр гаргаха ба нэбтэрүүлхэ ябадал болоно.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдые, эд бараануудые һайнаар, гоёор эмхилэн орёожо худалдаха гээшэ худалдаа наймаанай культурые дээшэлүүлхэ үндэһэн шухала асуудалнуудай нэгэниинь болоно. Энэ хэрэгтэ промышленность ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Промышленность хадаа хүдэлмэрөө шэнэдхэн табиха, тон ехэ эд товарнуудые багсалаад, орёогоод бүтээн гаргажа байха ёһотой. Гэбэшье, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдһөөшье нилээд ехэ юумэ дулдыдадаг байна. Товарые саарһанда орёоходоо, олон ушарта һалан муугаар орёодог байна. Түрьһэ, творог, зөөхэй, мёд, варенье, повидла абахаяа магазинда ерэхэдээ, худалдан абагша өөрынгөө амһартатай ерэхэ баатай болодог. Теэд дээрэ заагдаһан эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдахын тулада промышленностьһаа бэлэн амһарта абаха ябадал туйлаха хэрэгтэй.

Горьтой ехэ дутагдалнуудай бии байбашье һүүлэй жэлнүүдтэ эдеэ хоолой болон промышленна хэдэ хэдэн товарнуудые худалдаха культура һайжараа. Зүгөөр, овощь болон хартаабха худалдалгые һайжаруулха талаар үшөөл бага юумэ хэгдэнхэй. Үсөөнбэшэ ушарта шоройтой, муухай хартаабха болон овощь худалдагдадаг, газарай зөөлэржэ муудашаһан эдеэнүүд худалдагдадаг, эдеэ хоолой эдэ зүйлнүүдые абахын тулада худалдан абагша заатагүй корзинка, мэшээгээ абажа ерэхэ баатай болодог ябадалтай худалдаа наймаанай олохон хүдэлмэрилэгшэд эбсэнэ. Энээниие тэсэжэ болохогүй. Саарһан мэшээг соо гү, али сеткэ соо хэһэн хартаабха, банка соо гү, али бишыхан бочко соо хээд дараһан капуста абаха арга худалдан абагшадта байн байн олгохо саг ерээ.

Худалдаа наймаанай организацинуудай олохон хүтэлбэрилэгшэд продавецүүдэй ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, эдэнэй хүдэлмэриие нилээд хүнгэдхэхэ, эд товар улам түргэнөөр ба зүбөөр худалдалга хангаха тон простой механизмуудые нэбтэрүүлэн ашаглаха тушаа анхаралаа табинагүй. Тон простой механизмуудые бүхы хэмжээгээр хэрэглэхэ, худалдаа наймаанай культурые дээшэлүүлхэдэ туһалдаг шэнэ техникэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ зорилго табигдана.

Худалдаа наймаае культурнаар эрхилхын тулада рекламые һайнаар табиха хэрэгтэй. Манай советскэ реклама болбол эд товарнууд тухай тон зүб мэдээнүүдые арад зондо соносхожо, эд бараа эрихэ шэнэ эрилтэнүүдэй бии болоходо туһалха, шанар мэдэхэ шэнэ мэдэрэл, эрилтэнүүдые хүгжөөн хүмүүжүүлхэ, шэнэ товарнуудые һайшаан дурадхаха, эдэниие хэрэглэхэ аргые тайлбарилан ойлгуулха зорилготой юм. Манай советскэ реклама хадаа капиталистическэ конкуренциин үүдхэдэг дэмы ехэ гаргашануудһаа сүлөө юм. Жэшээлхэдэ, США-да реклама хэхэ ябадалда 1951 ондо 6,5 миллиард доллар гаргашалагдаһан байна. Эдэ гаргашануудай ехэ байһые юун гэршэлнэб гэхэдэ, эрдэм гэгээрэл ба социальна тэдхэмжэ хоёрто хоюуландань американска правительствын гаргашалдаг гаргашануудта орходоо тэдэ гаргашануудынь 2,3 дахин үлүү ехэ байха юм. Капиталистическэ оронуудта реклама хэхэ хэрэг эд хэрэглэгшын аша туһада эрхилэгдэдэг бэшэ, харин худалдан абагшын түлөө фирмэнүүдэй хоорондоо урьдилдөөтэ тэмсэл хэхэ арга болодог ба худалдан абагшые мунхаруулха ябадалда зорюулагдадаг.

Эд товарай удхые, тэрэнэй шанар, шэнжые үнэн зүб, эли тодо үгөөр элирүүлэн харуулха гээшэ советскэ рекламада түрүүшын һуури эзэлхэ ёһотой. Рекламада зорюулан манай агуу ехэ поэт Маяковскиин бэшэһэн мартагдадаггүй, тодо иимэ үгэнүүдые олон хүнүүд һанана:

«Һэжэг түрэһэнэй,
бодолгото болоһоной
хэрэггүйл—
эхэнэртэ хэрэгтэй бүхы юумэн
ГУМ дотор биил».
«Энээнһээ һайн хүхэлтэ гэжэ
байгаагүй, байнашьегүй,—
Үтэлтэрөөшье хүхэхэ һэм
хамаагүй».
«Салат, соус мэтын эдеэ бэлдэхэдэ энээнһээ һайн тоһон байгаагүй,
байнашьегүй».

Манай реклама олон ушарта үзэмжэгүй нэгэ янзын тулюур байдаг. Жэшээлхэдэ, «Главпиво» заводой «Пиво уугты» гэһэн иимэрхүү реклама мүнөө харагдадаг байна. Манайда рекламые ёһотой һайнаар дэлгэрүүлхэ, тэрэниие худалдан абагшада туһатай зүйл болгохо хэрэгтэй. Рекламын хэрэгые һайжаруулхын тулада рекламануудай болон витринэнүүдэй түхеэрэлгэ, хэрэгсэлнүүдые модохи муугаар үйлэдбэрилхын орондо мүнөөнэй шэнэ аргаар үйлэдбэрилгэ эмхидхэхэ шухала.

Зүгөөр, худалдан абагшадта продавецүүдэй зүгһөө анхарал оролдолгогүйгөөр, заримдаа хэрзэгы шэрүүнээр хандадаг ябадал тушаа гомодолнуудай ородогынь гэмшэлтэй. Энээниие тэсэжэ болохогүй. Советскэ магазинай хүдэлмэрилэгшэ хадаа худалдан абагшые хүндэлдэг ёһотой. Аятай һайнаар хандаха талаар бидэнэр үшөөл ехэ юумэ хэхэ ёһотойбди. Аятай һайнаар хандаха ябадал магазиндашье, трамвайдашье бага, мүн үйлсэ гудамжадашье бага байна. Бэе бэедээ, эхэнэртэ, үхибүүндэ бүри иллам һайнаар хандадаг болохо гээшэ ниитын зорилго болоно.

Магазинууд дотор аятай һайнаар хандадаг байхые эрихэ хэрэгтэй, теэд энэ талаар манайда тон ехэ дутуунууд бии. Бязь хаанаһаа худалдажа абахада болохо гээшэб гэжэ худалдан абагша эхэнэрэй асууһадань, Сталинградска универмагтахи бүдэй таһагай нэгэ продавец эхэнэр: «Гражданочка, би танда справочна бюро бэшэб» гэжэ харюусаһан ябадал юундээ хэрэгтэй юумэ гээшэб.

Магазинда манай советскэ хүн ерэхэдээ һайн юумэ худалдажа абаһандаа, абаһан товарайнгаа үнгэ, шанарайнь һайн байһанда баяртай хүхюун болохо ёһотой. Худалдан абаһан юумээ гэртээ асархадамни бүлым гэшүүд — ехэшүүлшье, үхибүүдшье баярлаха байха гэжэ тэрэ найдаха ёһотой. Иимэ хүхюун баяртай байлга хадаа мүн худалдан абагшын ямараар хангагдаһанһаа, тэрээндэ товарнуудай ямараар дурадхагдаһанһаа, оумэ худалдан абахадаа хэды сагаа гээһэнһээнь нилээд дулдыдаха байна. Тиимэһээ худалдан абагшадта аятай һайнаар хандаха эрилтэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй урда табигдана.

Нүгөө талаһаа худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдтэ худалдан абагшадай аятай һайнаар хандахыень, лавкын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалые хүндэлхыень худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд гүйнэ. Тиихэдэ продавецууд тушаа зарим худалдан абагшадай зүгһөө үндэһэ баримтагүй эрилтэ табигдадаг, заримдаа дурагүйтэн хандадаг баримтанууд үзэгдэдэг.

Советскэ худалдаа наймаашадта дурагүйтэн хандаха гээшэ хуушан сагай үлэгдэл мүн. Иимээр хандадаг ябадалые огто болихо саг ерээ. Манай советскэ худалдаа наймаашад олзо бэдэрэлгын ба хонжоо наймаа хэлгын һанал бодолһоо сүлөө юм. Эдэнэр болбол социализмын хүдэлмэрилэгшэдэй отрядуудай нэгэниинь мүн ба арад зониие үдэр бүри хангаха гэһэн хүндэтэ зорилго бэелүүлхэ уялгатай юм. Нүхэр Сталинай хэлэһэн ёһоор, манайда худалдаа наймаан манай түрэл большевистскэ хэрэг болонхой, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд, хэрбээ эдэнэр үнэн сэхээр хүдэлмэрилдэг лэ һаа, манай революционно большевистскэ хэрэгые нэбтэрүүлэгшэд мүн.

Гүрэнэй болон кооперативна худалдаа наймаанда 3 миллион үлүүтэй хүн хүдэлмэрилнэ. Энэ хадаа хүдэлмэрилэгшэдэй ехэ арми болоно. Манай хүдэлмэриин амжалтанууд кадрнуудые шэлэн олохо, бэлэдхэхэ ба хүмүүжүүлхэ ябадал һайжаруулгаһаа дулдыдаха байна. СССР-эй Министрнүүдэй Совет, КПСС-эй ЦК хадаа СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствын мэдэлдэ 5 дээдэ һургуулинуудые үгэхэ, эдэ һургуулинуудта абалгые нилээд үргэдхэхэ тухай, мүн тэрэшэлэн Центросоюзай мэдэлдэ нэгэ институт үгэхэ тухай шиидхэбэри баталан абаа. Энэ хадаа дээдэ һургуулинуудта студентнүүдэй һураха ябадалые худалдаа наймаанай практикын эрилтэ, хэрэглэмжэнүүдтэ дүтэ болгохо ба Худалдаа наймаанай министерствые худалдаа наймаанай дээдэ һургуулинуудай научна хүдэлмэрилэгшэдэй туһаламжаар бэхижүүлхэ байна. Бидэнэр мүнөө худалдаа наймаанай хэрэгтэшье наукагүйгөөр урагшаа дабшажа шадахагүй байнабди.

Мүн тэрэшэлэн практическа ехэ дүй дүршэлтэй худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй дундаһаа дээдэ ба дунда эрдэмтэй мэргэжэлтэдые хүтэлбэрилхы составай хоёр жэлэй курсануудта, Худалдаа наймаанай дээдэ һургуулида бэлэдхэхэ ябадал нилээд үргэдхэхэмнай шухала байна. Һуралсалай эдэ газарнуудта һурагшадай абтаха тоо жэл бүри 1200 хүн хүрэтэр олошорхо байна. Худалдаа наймаанай Бүхэсоюзна заочно институтда, техникумүүдэй заочно отделениинүүдтэ һурагшадые нилээд олоор абадаг болохо ёһотой.

Курсовой сетьдэ, худалдаа наймаанай-хоол бэлэдхэлгын һургуулинуудта, мүн тус тустань ба бригаднаар һургаха аргаар продавецүүдые, поварнуудые болон ниитэ мэргэжэлэй бусад хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэлгэ нилээд үргэдхэхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа долоон класс дүүргэһэн залуушуулай дундаһаа кадрнуудые бэлэдхэхэ шухала арга болоно. 1954—1955 онуудта жэл бүри худалдаа наймаанай болон хоол бэлэдхэлгэдэ һургаха һургуулинуудта, худалдаа наймаанай тусхай һургуулинуудта 25 мянга хүрэтэр хүнүүдые, тус тустань ба бригаднаар һургаха аргаар мүн лэ иимэ тоотой хүнүүдые, энээнһээ гадна худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэлые курсануудта дээшэлүүлхэ аргаар 123 мянган хүниие бэлэдхэхэ уялгатайбди.

Худалдаа наймаанай олохон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд кадрнуудые шэлэн абаха хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандадаг ябадал үшөөл гаргаһаар, эдэниие практическа хүдэлмэри дээрэнь хаража үзэнэгүй.

Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдтэ товаро-материальна үнэтэ ехэ зүйлнүүд найдагданхай. Эдэ зүйлнүүдые нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтээр хаража байха ёһотой. Гэхэтэй хамта, үридэг, хулгайлдаг ушарнууд худалдаа наймаанай газарнуудта үшөөл бии байһаар. Һара бүри шахуу, хододоо ревизи хэгдэдэг байбашье, эдэнэй олонхинь ёһо тэдыгээр үнгэргэгдэдэг байха юм. Мүнөө ревизинүүдые хэхэдээ тиимэ олоор бэшэшье һаа, нарин һайнаар, үлэмжэ мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые хабаадуулан хэжэ байха гэжэ шиидхэгдэнхэй. Гүрэнэй зөөри хэрэгсэлнүүдые болон материальна үнэтэ зүйлнүүдые бүрин бүтэн байлгахя ябадал хангаха хэрэгтэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй зорилго ямар байнаб гэхэдэ, магазинуудта, складуудта болон базануудта шанар һайнтай документальна ревизи, инвентаризаци саг соонь хэхэ ябадал хангажа, үрилтэ, хулгай хэхын аргагүй болохо тиимэ байдал бии болгохо хэрэгтэй.

Советскэ худалдаа наймаанай һалбаран бадаралга туйлахамнай ойротоод байна, тиин газетэ хадаа худалдаа наймаанда манай партиин хараа шугамай бэелүүлгые хангаха арга хэрэгсэлнүүдэй нэгэниинь болохо юм. Тиимэһээ 1953 оной ноябрьһаа хэблэгдэжэ эхилхэ худалдаа наймаанай газетэ бии болгохо гээшэ мүнөө үедэ миинтэ ушар бэшэ ба угаа шухала байна. Түрүү дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ, худалдаа наймаанда гараһан шэнэ, түрүү, перспективэтэй юумые шадамараар, түргэнөөр дэмжэжэ, үргэнөөр нэбтэрүүлхын, хуушан, хүдэлсэгүй хүжүүн юумэнүүдые элишэлхын тулада бүхэсоюзна хэблэлэй трибуна угаа хэрэгтэй байна. Худалдаа наймаанда болон промышленностьда эд хэрэглэгшын табидаг эрилтэнүүд газетэ дотор хододоо толилогдожо байха, эд хэрэглэгшэд худалдаа наймаанай газетые уншахадаа советскэ худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй һонирходог юумэнүүдые олохоһоо гадна, мүн тэдэниие өөһэдыень һонирхуулдаг юумэнүүдые олодог байха ёһотой. Эд бараа худалдан абагша үргэн ниитэ зондо эгээл зохид сагтань магазинуудай, столовонуудай, ресторануудай, кафе, закусочнануудай хүдэлмэрилхэ гээшэ худалдаа наймаанай талаар хангалгые һайжаруулха нэгэн шухала услови болоно. Магазинуудай, столово, расторануудай, кафе, закусочнануудай худалдаа наймаа хэхэ шэнэ саг һүүлэй һарануудта республика бүхэндэ, город бүхэндэ баталагдан тогтоогдонхой, тэдэнэй олонхойнь хүдэлмэриин халаанууд нэмээгдээ. Тиихэ зуура нютагай условинууд болон онсо илгаанууд, ондо ондоо категориин худалдаа наймаанай предприятинуудай хүдэлмэриин тусхай байдал хараада абтаа, иимэ юумэ урдань байгаагүй һэн.

Худалдаа наймаанай материально-техническэ базые бэхижүүлхэ

Дайнай хойто тээхи жэлнүүдтэ 136 мянган магазинууд, 85 мянган палатканууд шэнээр нээгдээ. Тусхай магазинуудай тоо олошороо, мүнөө тиимэ магазинууд 43 мянга шахуу бии юм. Городууд ба хүдэлмэришэнэй посёлогуудай худалдаа наймаанай юрэнхы сеть дотор тусхай магазинуудай эзэлдэг хубинь 45 процент болоно. Гутал худалдадаг тусхай магазинууд дайнай хойто тээхи үедэ илангаяа олоор бии болгогдоһон байна. Тэдээнэй тоо 1940 онойхитой жэшээлбэл 1953 ондо 9,5 дахин, бүд худалдадаг магазинуудай тоо—4,4 дахин, хубсаһа худалдадаг магазинуудай тоо—1,7 дахин олошорһон байна. Тусхай магазинуудта худалдан абагшадта зохид байдал бии болгогдодог, тэдээнэй эрилтэ үлэмжэ һайнаар шэнжэлэгдэдэг байна.

Теэд худалдаа наймаанай предприятинуудай сетиин хүгжэлтэдэ орходоо розничпо эд бараанай эрьелтын ургаса орон доторнай һуралгүй түргөөр ябаһан байна. Розничпо эд бараанай эрьесэ 1940 оной эд бараанай эрьесэдэ орходоо 1953 ондо сасуулагдамал сэнгээр 79 процент ехэ болоходонь, харин тиихэдэ розничпо худалдаа наймаанай предприятинуудай тоо энэ жэлэй эхин багаар оройдоо 8,4 процентээр, тэндэхи хүдэлмэриин һууринуудай тоо 7,8 процентээр олон болоһон байха юм. Энэ хадаа худалдан абагшадые хангалгын шанарта муугаар нүлөөлһэн, хэдэ-хэдэн городуудта магазинуудай хүдэлмэриие үлэмжэ ехэ болгоһон байна.

Һүүлэй үедэ нүүрһэнэй, нефтяной, металлургическа промышленностиин Министерствонууд шахтанууд, олзоборилгын газарнууд ба заводууд дээгүүр һайн түхеэрэлгэтэй магазинууд ба столовонуудые олоор барижа байна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Гэбэшье, 1953 ондо худалдаа наймаанай сетиие хүгжөөхэ талаар даалгабаряа худалдаа наймаанай хэдэ хэдэн организацинууд хангалтагүйгөөр дүүргэнэ.

Украинска ССР-эй нютагай худалдаа наймаанай газарнууд (министр нүхэр Сахновский) магазинуудай тооe жэл соо 285-аар олошоруулха даалгабаритай байһан аад, түрүүшын хахад жэл соо оройдоо 60-аар олошоруулаа. Белорусска ССР-тэ (министр нүхэр Котоводов) магазинуудай тооe жэл соо 77-гоор олошоруулха түсэбтэй байһан аад, түрүүшын хахад жэл соо оройдоо 21-гээр олошоруулаа.

Хүдэлжэ байһан магазинуудые элдэб олон шалтагаан баримталжа хаадаг тэсэшэгүй ябадалда тусгаар анхарал хандуулха шухала. Энэ жэлэй түрүүшын хахадта 1940 магазинууд элдэб шалтагаанаар хаагдаһан байха юм.

Худалдаа наймаанай нютагай органуудай хамаагүй хандалга дээрэһээ боложо, худалдаа наймаанай гэр байрануудые ондоо тээшэнь абажа, тэдээниие ондоо хэрэгтэ хэрэглэдэг ябадал мүнөө хүрэтэр үргэлжэлһөөр. Москвада худалдаа наймаанай сеть дан шахардуугаар хүдэлмэрилжэ байдаг болобошье, ажаһуудалай шэнэ гэрнүүдэй нэгэдэхи дабхарнуудта ондоо зорилгодо эзэлэгдэһэн худалдаа наймаанай 100 гаран гэрнүүд бии юм. СССР-эй Худалдаа наймаанай министерство Московско Советтэй хамтадаа эдэ гэрнүүдые сүлөөлжэ, худалдаа наймаа хэхын тула тэдээниие хэрэглэхэ зорилготой хэмжээнүүдые абажа байна. Иимэ хэмжээ-ябуулганууд Советскэ Союзай бусадшье городуудта бэелүүлэгдэхэ ёһотой.

Магазинууд зарим газарнуудта эндэ тэндэ зүндөө байражаһан байна, тиигээд худалдаа наймаанай нютагуудтахи органууд энэ хэрэгые эмхитэй болгохын тулада шухала хэмжээ абанагүй.

Городуудта, хэрэгтэй газарнуудтань, мүн худалдан абагшадые эр-

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

Эд товарай эрьесые саашадань дэлгэрүүлхэ, гүрэнэй, кооперативна ба колхозно худалдаа наймаа эмхидхэлгые һайжаруулха хэмжээ-ябуулганууд тухай

1953 оной октябриин 17-до худалдаа наймаанай худэлмэрилэгшэдэй Бүхэсоюзна зүблөөн дээрэ СССР-эй Худалдаа наймаанай Министр нүхэр А. И. МИКОЯНАЙ хэһэн элидхэл

(*Түгэсхэл*)

химээр хангахын тулада, худалдаа наймаанай мүнөө байгаа сетиие томо болгохо талаар хэмжээ-ябуулганудые бэелүүлһэнэй ашаар худалдаа наймаанай сетиие эмхидхэлгэдэ байһан дутуу дундануудай горьтойхон хубинь усадхагдажа болохо байгаа.

Москва городой худалдаа наймаанай организацинууд 182 жэжэ магазинуудые нэгэдүүлһэнэй, худалдаа наймаанһаа ондоо хэрэгтэ эзэлэгдээд байһан 19 гэрнүүдые сүлөөлжэ хэрэглэһэнэй ашаар 1952—1953 онуудта эдеэ хоолой ба промышленна товарнуудай томодхогдоһон 88 магазинуудые эмхидхэбэ. Москваһаа гадна, бусадшье хэдэ хэдэн городуудта—Ленинградта, Ригадэ, Киевтэ, Одессэдэ магазинууд томодхогдоно. Энэ хадаа ашатай туһатай ехэ хэрэгэй зүбхэн лэ эхининь болоно. Олон магазинуудай техническэ байдал муу, гэр байрануудынь капитальна заһабарида орохо зэргэтэй байна. Тэдэ гэрнүүдые эзэлэгшэд капитальна заһабари хэхээ арсадаг, тиигээд худалдаа наймаанай организацинууд болбол арендовалжа абаһан байрадаа капитальна заһабари хэлгэдэ мүнгэ гаргашалха эрхэгүй байгаа. Арендовалагдаһан худалдаа наймаанай гэр байрын капитальна заһабарилгада арендын түлэбэриин 50 процент хүрэтэр мүнгэ гаргашалха эрхэ худалдаа наймаанай организацинуудта мүнөө үгтэбэ.

Энээнэй урда тээхи 3 жэлэй турша соо городууд ба хүдөө нютагуудта 19 мянган магазин баригдаһан байгаа, тиигээд худалдаа наймаанай рознично сетиин хүгжэлтын гээгдэлые усадхахын тулада 40 мянган магазин тэндэ 1954—1956 онуудай турша соо бариха ба нээхэ гэжэ хараалагдана. Ойрын 3 жэлэй турша соо областной центрнүүдтэ, промышленна городуудта томонууд ба дунда зэргын 100 универмагуудые бариха гэжэ хараалагдана.

Худалдаа наймаанай материально-техническэ базые үргэдхэлгэдэ мүнгэ һомололго эрид дээшэлүүлэгдэхэнь, 1953 ондо худалдаа наймаанай Министерстводэ бүхыдэнь энэ хэрэгтэ 750 миллион түхэриг табигдаһан байгаа, тиигээд 1954 ондо 1.700 миллион түхэриг табигдаба, энэ хадаа 1953 оноойхиһоо 2.3 шахуу ехэ болоно.

Советскэ Союз соо эгээн томо универсальна магазин—ГУМ Москвада Улаан талмай дээрэ ойрын сагта нээгдэхэ байна, тэрэ хадаа худалдаа наймаанай мүнөө үеын түрүү техникээр хангагдаха юм.

Улаан талмай дээрэхи наймаанай дээдэ рядуудай байранууд элдэб эмхи зургаануудаар эзэлэгдээд байһанаа мүнөө сүлөөлэгдэжэ, ГУМ болгохоор һэльбэн түхеэрэгдэжэ байна. Революциин урда тээ эндэ олон фирмнүүдэй 240 тухайтай худалдаа наймаанай жэжэхэн предприятинууд байһан юм. Универсальна магазинда— ГУМ-да советскэ эд хэрэглэгшэ болбол эгээн үргэн ассортиментын ба һайн шанартай эд товарнуудые худалдан абажа шадаха болохо.

Энэ Универмаг дотор эрэшүүлэй ба эхэнэрнүүдэй хубсаһые индивидуальна захилаар оёхо ехэнүүд мастерскойнууд эмхидхэгдэхэ юм. ГУМ-эй нэгэдэхи дабхартань Главгастрономой эдеэ хоолой зүйл худалдадаг эгээл ехэ магазин нээгдэхэ юм. ГУМ дотор 1000 гаран продавецүүд нэгэн доро ажаллаха, тэрээнэй прилавкануудай утань хамта дээрээ 2 километр хахад болохо юм.

Шэнэ ГУМ хуушан ГУМ-да адли болохогүйнь мэдээжэ. Юуншье болоо һаа, ГУМ тухай Маяковскиин хэлэһэн үгэнүүд шэнэ ГУМ-да үлэмжэ таараха байна. Маяковский рекламсоо иигэжэ бэшээ һэн: «Хото, бэе, һанаанда таатай юумэ—хуу бараниень хүндэ үгэхэл ГУМ». Худалдаа наймаан бүхыдөө ГУМ-һаа жэшээ абажа байхаар тэрээниие тиимэ болгохо хүсэлтэйбди. Москвада Б. Лубянска пассажай гэрые мүнөө элдэб эмхи зургаанууд эзэлээд байна. Тиигээд тэндэ хүдэлмэриин 300 һууритай «Детский мир» гэжэ Универмаг эмхидхэхээр хараалагдана. Энэ хадаа советскэ бишыхан эд хэрэглэгшэдтэ зорюулагдаһан үхибүүдэй ГУМ болохо юм. Мүн үшөөшье хэдэ хэдэн томонууд магазинуудые эмхидхэхэ хэрэгтэй.

Худалдаа наймаанай гүрэнэй организацинуудта хабаатай, эдеэ хоолой магазинуудай ба столовонуудай оройдоо 5 процентнь юумэ һэрюун байлгадаг түхеэрэлгээр 1949 ондо хангагданхай байба. Худалдаа наймаанай гүрэнэй организацинуудай магазинууд ба столовонуудта байгааша компрессорнүүдэй тоо 1953 оной июлиин 1-нэй мэдээгээр, 1949 оноойхидо орходоо 7 дахин шахуу, 1940 оноойхидо орходоо 12,5 дахин олон болоо.

Гансахан СССР-эй Худалдаа наймаанай министерствын системэ дотор түргөөр гутадаг эд бараа худалдадаг бүхы магазинуудай 54 процентнь, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай 50 процентнь һэрюусүүлэлгын машинна түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан байба. Һэрюусүүлэлгын компрессорнүүдэй ба һэрюусүүлэлгын түхеэрэлгын үйлэдбэрилгые ойрын 3 жэлэй турша соо 3-һаа бага бэшээр ехэ болгохо, тиихэдээ тэдээнэй конструкциие саашадан нарижуулан һайжаруулха гэжэ хараалагдана.

Худалдаа наймаае зүбөөр эмхидхэхын тулада һайнаар табигдаһан складской ажахы угаа ехэ удхашартай юм.

Мүнөө үедэ худалдаа наймаанай складской ажахы тон задагай байдалда байна. Гансал һэрюусүүлэлгын складуудай талаар бидэнэр сэхэһэн амжалта туйлаһан байнабди, тиигэжэ тэдээнэй талмай 1940 оноойхидо орходоо 2 дахин үргэдхэгдэбэ. Манайда юумэ һэрюусүүлэлгын ажахы техническэ талаараа хүгжэнги ямаршье капиталистическэ ороной холодильнигуудһаа юугээрэшье дутахагүй байна. Гэбэшье, худалдаа наймаанай оптово организацинуудта эдеэ хоолой товарнуудай складуудай багтаамжа дайнай урда тээхи хэмжээндэ 1953 ондо хүрөөгүй, 1940 ондо 528 мянган тонно багтаамжатай байһанайнь орондо, харин 300 мянган тонно багтаамжатай болоод байна.

Дайн сэрэгэй хэһэн һандарал дайнай хойто тээхи үедэ хүсэдөөр усадхагдаагүй, овощь ба хартаабха хадаглахын тулада мүнөө сагай эрилтэнүүдые хангажа шадаха хранилищанууд үсөөн баригдаһан байна. Тэрээнһээ байтагай сагзуурын хранилищануудай заримань үмхиржэ, һандаржа муудаһан байна. Энээн дээрэһээ боложо, энэ оной январиин 1-нэй мэдээгээр 2.396 мянган тонно овощь ба хартаабха хадаглаха багтаамжатай хранилищанууд бии байгаа, ондоогоор хэлэбэл 1940 оноойхидо орходоо 30 процент бага болобо.

Промышленна эд бараануудые хадаглаха складской ажахы заабол, жэжэ, тараагданхай, байрануудта, рознично худалдаа наймаанда хэрэгтэй болодог эд товарнуудые дахин сортировалха хэрэг эмхидхэжэ болохогүй, таарамжагүй байрануудта байдаг.

Тиигээд складуудай хэды дутамагшье һаань, һайн эмхидхэгшэд ажал хэрэгые һайнаар табижа шададаг юм. Тиимэһээ һайн складуудые олоор бариха сагые хүлеэнгүйгээр, оптово худалдаа наймаае һайжаруулха хэрэгтэй. Рознично худалдаа наймаанай хангалтые һайжаруулха талаар практическа хэмжээнүүдые мүнөөһөө эхилэн абаха хэрэгтэй.

Шэнэ складуудай барилгада принципиальна буруу хараа шугам абтаһан байна. Мүнөө оптово организаци бүхэн городой элдэб таладa жэжэ складуудые ами аминдань бариха, тиигэжэ оптово складуудай территориальна талаараа таранхай байдаг ябадалые хэбээрэнь үлөөнэ. Тиигээд энэнь рознично хангаха хэрэгтэ һаад хэнэ.

Складуудай барилгын үные химдаруулхын, илангаяа складуудые ашаглалгын үные химдаруулхын, ашаа тээхэ-буулгаха худэлмэридэ механизаци нэбтэрүүлхын тулада жэжэ городуудта — нэгэхэн газар, томо городуудта — городой гол хэдэн районуудта ганса талмай дээрэ, нэгэ гэртэ гү, али хэдэн гэртэ нэгэдүүлэгдэһэн оптово складуудые бариха хэрэгтэй.

Холодильнигуудые, эдеэ хоолой ба промышленна товарнуудые, оптово складуудые, овощь ба хартаабха хадаглаха хранилищануудые, тэрэшэлэн нютагай худалдаа наймаанай конторонуудай жэжэ оптово складуудые бариха үргэн программа мүнөө үедэ Правительствоор баталагданхай.

Захиргаанай өөрын аппарадтай, ехэ гаргаша гаргадаг, эндэ тэндэ тарашаһан складуудай орондо бидэнэр хадаа ашаа тээхэ-буулгаха ажалые, склад дотоpхи операцинуудые хүсэдөөр механизацилһан, хамта дээрээ экспедицитэй томонууд, кооперированнэ складуудые эмхидхэхэ ёһотойбди.

Бүгэдын ашаглалгада байха складууд болбол складской ажахые эмхидхэлгын ашагтай формо болоно. Москва, Ленинград, Баку, Ростов, Куйбышев, Сталино ба бусад городуудта оптово томо складуудые 1954 ондо барижа эхилхэ гэжэ хараалагдана.

Зүбхэн лэ ойро зуурын запасуудые хадаглахада складской ажахы хэрэгтэй бэшэ, мүн эд товарнуудаар хэрэгтэй ассортиментээрнь бүхэли жэлэй турша соо хүн зониие хангажа байхын тулада эд товарнуудай сезонно запасуудые хадаглахын тулада складай ехэ талмай хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, һэеы гутал гаргадаг фабрика бүхэли жэл соогоо худэлмэрилнэ, гэбэшье хүн зон хадаа валенкануудые намар гү, али үбэлэй эхиндэ абажа эхилдэг. Тиимэ болохолоорнь, иимэ товарнуудые зунай сагта хадаглаха складууд хэрэгтэй болоно бшуу. Бүхэли жэл соогоо бүтээн гаргагдадаг аад, ямар нэгэн сезон соо хэрэглэдэг галошо, зунай бүд болон сезонно бүхы эд товарнууд тушаа мүн иимэ байха юм.

Манайда заримандаа ямар болодог бэ гэхэдэ, хүйтэнэй боложо эхилхэдэ магазинуудта валенка үгы байдаг, харин хабар ба зундаа, валенкын хэрэггүй байхада, тэдэнэр магазинуудта бии болоод байдаг. Бусадшье сезонно эд товарнууд тушаа тиимэ байдаг: зунай бүд гутал хабар дутадаг, харин үбэл болоходо тэдээгээр магазинууд дүүргэгдээд байдаг. Ямар нэгэн сезон соо гаргагдадаг, тиихэдээ саг үргэлжэ хэрэглэгдэдэг эдеэ хоолой продуктнуудай — малай тоһо, мяха, загаһа, сахар — гэхэ мэтын продуктнуудай сезонно запас тухай асуудал мүн лэ иимэ хурсаар табигдана.

Худалдаа наймаанай эмхидхэлые һайжаруулхын, эд товарнуудые магазинуудта һайнаар асарха ябадал хангахын тулада бидэнэр тусхай автотранспортые ойрын сагта үргэнөөр нэбтэрүүлхэ ёһотойбди.

Гэбэшье, тусхай транспортын тон дутамаг байһан дээрэһээ түргэнөөр дутадаг зүйлнүүдэй, оёмол хубсаһа, мебель болон бусад эд товарнуудай ехэхэн хубинь юрын ашаанай машинанууд дээрэ миил обоологдонхойгоор зөөгдэдэг байна. Энэнь эд товарнуудай гутаһа ба үнгэ янзаа гээхэ ябадалда хүргэдэг.

Эдеэ хоолой ба промышленна эд товарнуудые зөөхэ хэрэгые үндэһөөрнь шэнэдхэн табиха, тиин 2—3 жэлэй турша соо худалдаа наймаанай тусхай автомашинануудай паркые 20 мянганһаа үсөөн бэшэ болгохо гээшэ манай зорилгонай мүн. Тэрээнтэй нэгэн хамта, тусхай автотранспорт болбол абажа ябаһан эд товараа тунхаглан харуулха соносхолой үүргэ дүүргэхэ ёһотой. Энэ транспорт мүн тэрэшэлэн заримнэгэн талаараа үйлсэнэй шэмэг боложо, эд хэрэглэгшэдые баярлуулха ёһотой юм.

Эд товар табигшадай базанууд дээрэ тэдээниие ашалга эд товарнуудые табигшадай хүсөөр ба хэрэгсэлнүүдээр хэгдэхэ, харин худалдаа наймаанай предприятинуудта эд товарнуудые буултаха худэлмэри худалдаа наймаануудай организациин хүсөөр хэгдэхэ байна. Эд товарнуудые автотранспортаар шэрэхэдээ эд товарнууд дээрэ ашаа ашаагшадай һуугаад ябадагыень тэсэжэ болохогүй. Бидэнэр эд товарнуудые ашаһан газарһаа буулгаха газартань хүрэтэр ашаа тээгшэдэй автомобильнууд дээрэ гүйлгэн сэнгэжэ ябадаг гарзатай ябадалые түргөөр үгы хэхэ ёһотойбди.

Иимэ дээдэхи худалдаа наймаанай эрьесэ 1925 оноойхитой сасуулбал 7,9 дахин (сасуулагдаһан сэнгүүдээр) ургажа, дайнай урда тээхи 1940 оной эд товарай эрьесэһээ нилээд ехээр үлүү гараһан байна.

Манай орон дотор эд бараанай эрьесые нилээд ехээр дэлгэрүүлхэ талаар энэ жэлдэ үнгэрэгдэжэ байгаа нэмэлтэ хэмжээнүүд хадаа хүдөөдэхи эд товарай эрьесые нилээд ехэдхээ. Хэрбээ 1953 оной I кварталда эд хэрэглэгшэдэй кооперациин эд товарай эрьесэ үнгэрэгшэ жэлэй энэ үетэй сасуулхада 3,5 процентээр ургаһан байгаа һаа, энэ жэлэй II кварталда 28 процент, тиихэдэ 1953 оной III кварталда, үнгэрэгшэ жэлэй зохихо үетэй сасуулхада, 27,5 процент ургаһан байна. Энэ хадаа хүдөөгэй худалдаа наймаанда эрид дэбжэлтэ эхилээ гэжэ гэршэлнэ. Хүдөөгэй худалдаа наймаанай байгууламжа хубилаа. Мүнөө хубиин хэрэглэмжын зүйлнүүд тушаа хүдөөгэй зоной эрилтэнь городской хүн зоной эрилтэдэ улам бүри ойртожо байна.

Иимэ тоо баримтануудые харуулбал, һонирхолтой. 1924—25 онуудта дабһан, керосин, зуруул, хубсаһа угаадаг мылэ ба хлопчатобумажна бүдүүд кооперациин хүдөөгэй эд товарай бүхы эрьесын 35 тухай процентнь байгаа, тиихэдэ 1952 ондо эдэ эд товарнууд хэмжээгээрээ эрид дээшэлһэн болобошье, хүдөөгэй эрьесын оройдоо 18 процентнь болоһон байна. Хэрбээ бүдүүдые худалдалга 1952 ондо эд хэрэглэгшэдэй кооперациин талаар бүхы дээрээ 1940 оноойхитой сасуулхада 41 процент (сасуулагдамал сэнгүүдээр) дээшэлһэн байгаа һаа, торгон бүдүүдые худалдалга 3,1 дахин дээшэлһэн байна. Торгон бүдөөр оёһон платьенуудые хүдөөдэ худалдалга һүүлэй 3 жэлэй турша соо 5 дахин, нооһон бүдөөр оёһон костюмуудые — 2,6 дахин, нооһон бүдөөр оёһон пальтонуудые — 2,2 дахин дээшэлээ. 1953 ондо хүдөөдэ 1940 оноойхидо орходоо велосипедүүд 6 дахин олоор, радиоприёмнигууд — 13,6 дахин, оёдолой машинанууд—6 дахин, фотоаппаратуудаар—4,8 дахин олоор худалдагдаха байна. Энэ хадаа колхозно таряашадай, хүдөөгэй интеллигенциин ажана байдалай һайжаралтаар тайлбарилагдана.

Советскэ деревнидэ 1952 ондо, 1913 оноойхитой сасуулбал, 7 дахин олон багшанар, 30 дахин олон агрономууд болон хүдөө ажахын бусад мэргэжэлтэд, 7 дахин олон врачууд байһан байна. Манай советскэ деревнидэ хүдөө ажахын хоёр миллион шахуу механизаторнууд ажаллана.

Хэрбээ 1925 ондо гэхэ гү, али манай хүдөө ажахые коллективизацилхаһаа урда тээ манай орон дотор хэблэгдэн гаража байгаа бүхы зүйлнүүдэй оройдоо 4,6 процентнь деревнидэ худалдадаг байгаа һаа, 1952 ондо 25,9 процентнь худалдагдаһан байна.

Деревнидэхи барилгын ургаһан хэмжээ, барилгын материалнууд тушаа эрилтэнүүдые туйлай ехэ болгоо. Һүүлэй жэлэй туршада правительство болбол барилгын материалнуудые хүдөөдэ худалдалгые ехээр үргэдхэхэ тушаа хэмжээнүүдые абаһан байна. 1953 ондо 1940 оноойхидо орходоо хүдөөдэ үлүү ехээр худалдагдаха гэбэл: модон ба модон материалнууд 13,3 дахин гэхэ гү, дайнай хойто тээхи түрүүшын бүхы табанжэл соохидо орходоо 4,5 дахин ехээр, цемент —43 дахин ехэ гэхэ гү, али табанжэл соохидо орходоо 2 дахин ехээр, хүнгэн хушалта —20 шахуу дахин гэхэ гү, али табанжэл соохидо орходоо 2,5 дахин ехээр, хадааһанууд—4,5 дахин гэхэ гү, 1946—1950 онуудайхида орходоо 2 дахин ехээр худалдагдаха байна.

Эдэ бүгэдэ хадаа деревни хүгжэлтын тон ондоо шатада байна, коопераци шэнэ удхатай боложо, шэнэ зорилгонуудые даана гэжэ гэршэлнэ.

Бидэнэрэй уялга юуб гэхэдэ, хүдөөдэ барилгын материалнуудые худалдалгадахи дутагдалнуудые шадаал һаа түргэнөөр усадхаха ёһотойбди.

Хүдөө ажахые техническээр шэнэдхэн байгуулга хадаа һүүлэй жэлнүүдэй туршада хүдөөгэй худалдаа наймаанай шэнэ һалбаринуудые бии болгоо—энэ хадаа, тусхайлбал, үйлэдбэридэ хэрэгтэй эд товар худалдалга болоно. 1953 ондо хүдөөдэ худалдахын тулада ашаанай автомашинанууд табанжэлэй турша соо, 1946 онһоо 1950 оной дууһатар, хүдөөдэ үгтэһэнэйнгөө шахуу хэмжээтэйгээр үгтэхэ байна, тиихэдэ МТС-тэ үгтөөшэдынь тоодо абтанагүй.

Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин худэлмэрилэгшэдэй зорилго юуб гэхэдэ, үйлэдбэридэ хэрэгтэй эд товар худалдалгые таһалгаряагүйгөөр ябуулха ёһотой.

Эд хэрэглэгшэдэй коопераци болбол ниитын худалдаа наймаанай хүсэтэ организаци мүн. Тэрэ хадаа 32 миллионһоо дээшэ пайшигуудые нэгэдүүлнэ. Гэбэшье, хүдөөдэхи худалдаа наймаан хүдөөгэй хүн зоной улам ургажа байгаа эрилтэнүүдһээ гээгдэжэ ябана.

Нэгэдэхеэр, эд хэрэглэгшэдэй коопераци хүдөөгэй хүн зониие тэдээнэй эрижэ байгаа олон эд товарнуудаар ханганагүй. Кооперацида хизаарлалтагүйгөөр үгтэжэ байдаг керосин, зуруул, дабһан мэтын үлэр бүриин хэрэглэлэй эд товар худалдалгада таһалгаряа гаража, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин нэрые гутаадаг баримтануудшье мүнөө болотор үшөөл үгы болгогдоодүй.

Хоёрдохёор, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин организацинууд эд товар тушаа хүдөөгэй хүн зоной эрилтые һулаар шэнжэлнэ, тиихэдэ зарим ушарнуудта эдэ эрилтэнүүдые тооногүй.

Гурбадахяар, хүдөөдэ худалдаа наймаанай сетиие үргэдхэн олошоруулха асуудалда зохихо анхарал хандуулагданагүй. Эзэмдэлгэдэ байһан районуудта эд хэрэглэгшэдэй кооперациин магазинуудай ба лавкануудай тоо дайнай урда тээхи хэмжээндээ хүрөөдүй, тэндэ худалдаа наймаанай сеть үшөөл гүйсэд һэргээн бодхоогдоодүй, тиин Украинска ССР-тэ тус сеть дайнай урда тээхи хэмжээнэй — 88,3 процент, Белорусска ССР-тэ— 80,4 процент, Смоленскэ областьдо —82 процент болоно.

Центросоюз болбол хүдөөдэхи рознично худалдаа наймаанай сетиин хүгжэлтэдэхи гээгдэлые ойрын 2—3 жэлэй туршада усадхаха тушаа хэмжээнүүдые абаха ёһотой. Нигта расписаниин ёһоор һуурин пунктнуудта ябажа, тэдээниие хангахын тулада стационарна сетьдэ нэмэлтэ болгон хэдэн мянган нүүдэл автолавкануудые эмхидхэхэ шухала.

Колхозно худалдаа наймаан болбол советскэ худалдаа наймаанай таһаршагүй шухала хубинь мүн. Худалдаа наймаанай энэ формые саашадань дэлгэрүүлхын тулада бүхы условинууд бии. Гэбэшье, нютагуудтахи худалдаа наймаанай худэлмэрилэгшэд хүдөө ажахын үлүү гараһан продукци худалдалга эмхидхэлгэдэнь колхозууд болон колхознигуудта һулаар туһална, колхозно рыногуудэй худэлмэриие мууса хүтэлбэрилнэ.

Манай орон дотор колхозно рыногуудэй үргэн ехэ сеть бии. 1953 оной январиин 1-нэй байдалаар СССР дотор 8474 рынок, тэдээн сооһоо 4100 рыногынь городуудта, 4374 рыногынь хүдөө нютагуудта байһан байна. Колхозууд болон колхознигууд жэл бүри ехэ хэмжээнэй эдеэ хоолой зүйлнүүдые рыногуудтэ асаржа худалдана. Хэдэ хэдэн томо городуудта колхозно хушалтатай рыногууд байгуулагданхай. Мүнөө манайда аятай һайнаар түхеэрэгдэһэн рыногууд олон. Гэбэшье, колхозно рыногуудэй байдалые хангалтатай гэжэ тооложо үшөөл болохогүй байна.

Городской рыногуудэй хахадынь колхозууд болон колхознигуудай асаржа байгаа эд товарнуудые хадаглаха складууд болон холодильнигуудгүй юм. Городуудтахи 1500 шахуу рыногууд мяха, һү шалгадаг станцинуудгүй. Городской рыногуудтэ рыногуудэй эзэлжэ байгаа талмайн оройдоо 36,2 процентнь дэбисхэртэй болгогдоһон ба асфальтировалагдаһан байна.

Городской рыногуудэй муу хүдэлмэри тухай олон жэшээнүүдые заажа болоно, тиихэдэ хүдөөгэй олон рыногууд бүришье задагай байдалтай.

Колхозно худалдаа наймаае урагшань ехээр дабшуулхын тулада мүнөө ямар зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэйб?

Колхозно рыногуудэй, худалдаа наймаанай нютагуудтахи таһагуудай худэлмэрилэгшэд болбол хүдөө ажахын үлүү гараһан продуктнуудые рыногууд дээрэ худалдахынь тулада колхозууд болон колхознигуудта таатай зохид условинуудые байгуулха тушаа хойшолуулагдашагүй хэмжээнүүдые абаха ёһотой.

Колхозно рыногуудые гуримтай болгохо тушаа хэмжээ-ябуулганууд район, область, хизаар, республика бүхэндэ зохёогдожо, 1954 ондо бэелүүлэгдэхэ ёһотой; городской бүхы рыногуудые дэбисхэрлэхэ гү, али асфальтировалха хэрэгые о... 2—3 жэлэй туршада дүүргэхэ ... рэгтэй.

Колхозууд болон колхозниг... эрилтые хангаха ассортимент... промышленна эд товарнуу... түбхын түрүүндэ, үйлэдбэридэ ... рэгтэй ба гэрэй хэрэгсэлэй ... товарнуудаар рыногууд дээрэ ... рыногуудтэ ойрын үйлсэнүү... худалдаа наймаа дэлгэрүү... хэрэгтэй; эд хэрэглэгшэдэй ... перациин худэлмэрилэгшэд кол... зуул болон колхознигуудһаа хү... ажахын продуктнуудые комисс... таһалгаряагүйгөөр абалгые эм... хэхэ уялгатай.

Колхознигуудай полевой худ... мэри эрхилжэ байха үедэ ры... гүүдтэ продуктнуудай оролгын ... га болодогынь мэдээжэ. Колхоз... гуудай өөһэдөө худалдахынь ... жуугаар колхозууд болон колхоз... гуудай даалгабаряар, комиссион... ёһоор колхозно продукци худ... далгые хэрбээ кооперациин эм... хээ һаа, худэлмэриин халуун ха... да рыногуудтэ продуктнуудай ор... го тиигэжэ хоморлдохогүй байгаа.

Гэхэтэй хамта, коопераци бол... базар дээрэһээ абаха ашаг ... зоорнь колхознигуудые ханга... колхознигуудай транспортна га... шые доошолуулжа, полевой ху... мэриин үедэ худэлмэриин хүсэ... лөөлэн үгэжэ шадаха байгаа.

Коопераци хадаа худалдаа на... маанай энэ формын ашагтай ... һанние колхознигуудта бодото ... рэг дээрэ харуулха зэргэтэй.

Саашань хэлэбэл, нютагуу... хи гүйсэдкомуудай, бэлэдхэлэй ... ганизацинуудай, МТС-үүдэй ... дэлмэрилэгшэд, худалдаа найм... най худэлмэрилэгшэд ба к... хозно рыногуудэй худэлмэ... лэгшэд хүдөө ажахын проду... нуудые колхозно рыногуудтэ аб... шалгадань колхозууд болон к... хознигуудта бүхы туһаламжа ... хидхэхэ уялгатай.

Энэ зорилгоор, МТС-үүдэй, эд... лэдхэлэй организацинуудай, эд... рэглэгшэдэй кооперациин, Авто... бильна транспортын ба шоссе ... харгы замай министерствын ню... гуудтахи организацинуудай худ... мэриһээ сулөөтэй транспорт аш... лагдаха ёһотой.

Эд товар асархын тулада о... тооной транспорт город ошо... байна. Базар ошохо колхозниг... дые эмхидхэн, эдэ автомобиль... даар город абаашажа яахадаа ... лохогүй юм гэжэ асуугдана?

Правительство болбол колхоз... рыногууд дээрэ худалдахын ту... да хүдөө ажахын үлүү гараһан п... дуктнуудые зөөлгэдэ колхозууд ... лон колхознигуудта бүхы түрэ... транспортаар туһалха гэжэ тус ... министерствонууд болон ведомст... нуудые уялгалаа.

Мүн тэрэшэлэн рыногууд дээ... абтадаг, энэ оной октябриин 1-... 30 процент доошолуулагдаһан е... доро абтадаг шэнэ татабарие ... 65 процент доошолуулагдаһан ... ногуудэй туһалһанай түлөө а... даг татабарие зүбөөр абалга ха... гаха хэрэгтэй, энэ хадаа колхоз... худалдаа наймаае хүгжөөлгэдэ ... һалха байна.

* *

Нүхэдүүд! Правительство... шиидхэбэриин ёһоор зарлагдаһа... худалдаа наймаанай худэлмэри... шэдэй Бүхэсоюзна манай зүбл... худалдаа наймаае хүгжөөлгэдэ ... эрид хубилалтын үелэ худэлмэр... жэ байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Со... дэй ба Советскэ Союзай Комму... тическэ партиин Центральна Ко... тедэй баталһан, эдеэ хоолой эд ... варнуудай үйлэдбэрилгые үргэ... хэ тухай ба үргэн хэрэглэлэй п... мышленна эд товар үйлэдбэрил... үргэдхэхэ, тэдээнэй шанар һайж... руулха тухай тогтоолнууд, мүн ... рэшэлэн советскэ худалдаа н... маае саашадань хүгжөөхэ ту... тогтоол хадаа арадай хэрэглэ... эд товараар ороноо хангалгые э... дээшэлүүлгын асари ехэ прогр... ма, советскэ худалдаа наймаа... һалбаран бадаралгын програм... мүн.

Түүхэтэ эдэ тогтоолнууд... зоригжоһон советскэ худал... наймаанай худэлмэрилэгшэд... арми хадаа нютагуудтахи ... ветскэ партийна организаци... дай туһаламжа ба дэмжэлгэл... шэглэн, советскэ худалдаа найм... бүхы хэмжээгээр дэлгэрүүлхэ... рэзние һалбаруулан бадаруу... арюун зорилгые нэрэтэй солон... гоор дүүргэхын тулада эршэ ху... ба шадабари гаргаха байна гэ... найдахыемни зүбшөөрыт.

Редактор Б. Ц. ЦЫЖИПОВ.

Кооперативна ба колхозно худалдаа наймаае саашадань хүгжөөхэ тухай

Колхозно байгуулалтын илаһанай эсэстэ манай деревниин шарай үндэһөөрөө хубилаа. Тиимэһээ бидэнэр хүдөөдэхи худалдаа наймаанда ондоо эрилтэнүүдые табиха ёһотойбди.

Манай социалистическэ общество дотор город деревни хоёрой хоорондохи эд товарай эрьесын ургалта хадаа худэлмэришэн анги ба таряашадай союзые бэхижүүлгэдэ туһална. Холбоо барисаанай товарна формо хадаа худэлмэришэн анги таряашад хоёрой холбоо барисаанай үйлэдбэриин формодо нэмэлтэ боложо үгэнэ.

Хүдөөдэ худалдаа наймаан түргэн темпээр ургана. 1953 ондо хү-

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—23, заместителя редактора— 7-85, отв. секретаря—3-23, партийной жизни, сельского хозяйства—10.17, пропаганды и переводов—6-84, культуры и быта, промышленности —4-52, мест. информации и писем—11.05. Для междугородных переговоров—16.

Н—00663.

Типография отдела издательств и полиграфической промышленности Министерства культуры БМАССР.